وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیهٔ
معلم و مرکز ساینس
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

دری

صنف ششم

کتاب های درسی متعلق به وزارت معارف بوده
خرید و فروش آن در بازار جداً ممنوع است. با
متخلفین برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

سال چاپ: ۱۳۹۰ هـ . ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیهٔ
معلم و مرکز ساینس
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

دری

صنف ششم

سال چاپ: ۱۳۹۰ هـ.ش.

کمیته های تألیف، تحقیق و تدقیق کتاب

مؤلفان:

معاون مؤلف غلام سرور بغـــلانی عضو علمی دیپارتمنت دری ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.

معاون مؤلف عبدالرزاق کوهستانی عضو علمی دیپارتمنت دری ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.

مطالعه و تأیید:

شورای ملی:

توسط اعضای کمیسیونهای امور دینی، معارف و تحصیلات عالی ولسی جرگه و مشرانو جرگه.

تحقیق و تدقیق:

اکادمی علوم:

- معاون سر محقق سید علیشاه روستایار عضو علمی اکادمی علوم.

وزارت معارف:

- سید محمود خلیق معین سواد حیاتی.
- دکتور شفیقه یارقین مشاور و رئیس امور تربیوی وزارت معارف.
- الحاج عبدالاحد غزنیوال کارمند شورای علمی وزارت معارف.
- مؤلف شکیلا شمس هاشمی آمر دیپارتمنت دری ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.
- مؤلف کبرا امین عضوعلمی دیپارتمنت دری ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.
- معاون مؤلف سید محمود پایمناری عضو علمی دیپارتمنت دری ریاست انکشاف نصاب تعلیمـی و تـألیف کتب درسی.
- محمد عظیم صادقیار عضو دیپارتمنت دری ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.
- مسلک شناس عبدالجبار نجرابی عضو علمی ریاست تدریسات مسلکی.
- سردار خان استاد متوسط عبدالرحیم غفورزی.

رسام: محمد غالب الله یار عضو علمی دیپارتمنت آرت و هنر

کمیتهٔ بررسی محتوا، مسایل دینی، سیاسی و فرهنگی:

- داکتر عطاء الله واحدیار مشاور ارشد وزارت معارف و رئیس نشرات.
- پوهنوال حمیدالله ویدا عضو شورای علمی وزارت معارف.
- دکتور محمد یوسف نیازی مشاور وزارت معارف در بخش تعلیمات اسلامی.

کمیتهٔ نظارت تحقیق و تدقیق:

- دکتور اسد الله محقق معین انکشاف نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژهٔ انکشاف نصاب تعلیمی
- معاون سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح، کمپوز و دیزاین:

حمیدالله غفاری

سرود ملی

دا وطـــن افغانـــستـان دی
دا عـــزت د هـــر افغـــان دی

کـور د سـولې کـور د تـورې
هـــر بچـــی یـــې قهرمـــان دی

دا وطـــن د ټولـــو کـــور دی
د بلوڅـــــــو د ازبکـــــــو

د پـــښتـون او هـــزاره وو
د ترکمنـــــــو د تاجکـــــــو

ورســره عــرب، ګوجــر دي
پامیـــــریان، نورستانیـــــان

براهــوي دي، قزلبــاش دي
هــم ایمـــاق، هــم پــشه یــان

دا هیـــواد بــه تــل ځلیـږي
لکـــه لمـــر پـــر شـــنه آسمـــان

پــه سینــه کــې د آسیـــا بــه
لکـــــه زړه وي جـــــاویدان

نــوم د حــق مــودی رهبـــر
وایـــو الله اکبـــر وایـــو الله اکبـــر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف

معلمان و شاگردان عزیز،

تعلیم و تربیه اساس انکشاف و توسعهٔ هر کشور را تشکیل می دهد، نصاب تعلیمی یکی از عناصر مهم تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی های معاصر جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه همواره در حال تَطَوُّر می‌باشد؛ بناء لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتاب که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده است، موضوعات علمی مفید در آن اضافه شده است، فعال نگه داشتن شاگردان در عملیهٔ تدریس جزء پلان تدریس گردیده است.

امیدوارم تدریس این کتاب با استفاده از روش های آموزش فعال مطابق رهنمود ها و پلان تعلیمی تعیین شده صورت گیرد، و اولیای شاگردان نیز در تعلیم و تربیهٔ با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردیده، نتایج و دست آوردهای خوبی برای شاگردان و کشور ما داشته باشد.

من باور دارم که استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات دین مبین اسلام، حس وطن دوستی و معیار های علمی با در نظرداشت نیازمندی های مُبرم جامعهٔ ما انکشاف نماید.

در این عرصه از تمام شخصیت های علمی و دانشمندان تعلیم و تربیهٔ کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائهٔ نظریات و پیشنهادات سالم و مفید خویش مؤلفان ما را در بهبود بیشتر تألیف کتب درسی یاری نمایند.

از همهٔ دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشور های دوست که در تهیه و تدوین نصاب تعلیمی جدید و طبع و توزیع کتب درسی همکاری نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی می نمایم.

و من الله التوفیق

فاروق «وردک»

وزیر معارف جمهوری اسلامی افغانستان

فهـــــرست عنـــوانهـــــا

عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
حمد شریف	۱	وطن ما	۳۴
نعت شریف	۴	کلالی	۳۶
حضرت علی"رض"	۶	بالا حصار کابل	۳۸
اندرزهای سودمند	۸	بهترین آرزو	۴۱
بهار	۱۰	به پشیگاه معلم	۴۳
محجوبهٔ هروی	۱۲	عایشهٔ درانی	۴۶
کامه (،)	۱۴	وجیزه ها	۴۸
شارحه (:)	۱۶	صبر و شکیبایی	۵۰
علم	۱۸	حکایت	۵۲
پنبه	۲۰	ورزش	۵۴
ولایت بغلان	۲۳	امانتداری	۵۶
فعل	۲۶	تلویزیون	۵۸
فعل حال	۲۸	پسر عزیز	۶۰
فعل استقبال	۳۰	چیستان ها	۶۲
فعل ماضی	۳۲	هنر موسیقی	۶۴

فهرست عنوانها

عنوان	صفحه		عنوان	صفحه
فعل امر	۶۶		فعل معلوم	۱۰۱
فعل نهی	۶۸		فعل مجهول	۱۰۳
فعل مثبت	۷۰		کلمه های همریشه	۱۰۵
فعل منفی	۷۲		قید	۱۰۷
دهقان و کشت گندم	۷۴		ولایت کاپیسا	۱۰۹
صلح	۷۶		ابراهیم "صفا"	۱۱۱
حفاظت محیط زیست	۷۸		نابینای چراغ به دست	۱۱۳
نصایح بزرگان	۸۰		مور ساعی	۱۱۵
نظافت	۸۲		کمک و همکاری	۱۱۷
لطیفه	۸۴		حقوق مادر	۱۱۹
کار و کوشش	۸۶		تندرستی	۱۲۱
خلیل الله "خلیلی"	۸۸		لطیفه	۱۲۳
اطلاعات جمعی	۹۰		پولیس ترافیک	۱۲۵
ضرب المثل ها	۹۲		رخصتی زمستانی	۱۲۸
وحدت ملی	۹۴		ترانه معارف	
انواع مواد مخدر	۹۶			
صنعت قالین بافی	۹۸			

بسم الله الرحمن الرحیم

درس اول

حمد

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند، در مورد بتوانند به دیگران معلومات بدهند و متن را حفظ کنند.

پرسشها:

- کدام شما در مورد مقام معظم تصویر فوق می تواند چیزی بگوید؟
- شما در صنفهای گذشته حمد را خوانده اید. که می تواند در مورد آن سخن بگوید؟
- که می تواند معنای حمد را به دیگران بگوید؟

ثنا و حمـــــد بی پایان خـــدا را — که صُنعش در وجـود آورد ما را
وز انعـامـت همیدون چشم دارم — کـه دیگر بـاز نستـــانی عطا را
ز احسان خداوندی عجب نیست — اگر خط در کشی جرم و خطا را
خـداوندا بدان تشریـــف عـزت — کـــه دادی انبیـــا و اولیـا را
به حق پارسایان کز در خویـــش — نـینـــدازی مـــن نا پـارسـا را
خـــدایا، گر تو سعـــدی را برانی — شفیـــع آرد روان مصطفـــی را

محمـــــد سید ســـادات عـــالم
چـــراغ و چشم، جملـه انبیـا را

سعدی

فعالیت معلم:

- معلم محترم با شاگردان احوال پرسی کند.
- سؤالهای انگیزه یی در مورد درس جدید از شاگردان بپرسد و متن را به آواز بلند بخواند.
- لغتهای مشکل را معنی کند.
- در مورد حمد معلومات دهد.

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را خاموشانه بخوانند، در مورد درس به صورت گروپی مذاکره کنند، یکنفر از هر گروپ نظر اعضای گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو نفر از هر گروپ متن را در مقابل همصنفان به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ به نوبت کلمه های (صُنع، پارسایان، فضل، شفیع و روان) را بر تخته بنویسند و دیگران در مورد درست یا نا درست بودن آن نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را به صورت درست آموخته اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم متن را به دیگران بگوید؟
- آیا شاگردان می توانند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان متن را در کتابچه های خود رو نویس کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	حمد	ثنا، صفت و ستایش خداوند"ﷻ"	۹	خط در کشی	عفو کنی
۲	صُنع	آفریدن	۱۰	نستانی	نگیری
۳	عطا	بخشش	۱۱	جرم و خطا	گناه
۴	فضل	احسان، بخشش	۱۲	تشریف	بزرگ داشتن
۵	همیدون	همین دم، همچنین	۱۳	پارسایان	پرهیز گاران
۶	شفیع	شفاعت کننده	۱۴	روان	جان، روح
۷	انعام	نعمت دادن	۱۵	سیدّ	آقا، محترم
۸	سادات	جمع سیدّ			

درس دوم:

نعت

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند، درمورد سخن گفته بتوانند و شعر را بتوانند به نثر تبدیل کنند.

پرسشها:

- که می تواند در مورد مقام والای تصویر فوق معلومات بدهد؟
- شما قبلاً نعت را خوانده اید، پس کدام یک از شما می تواند در مورد صحبت کند؟
- نعت در وصف که سروده می شود؟

بعد از این گوییم نعت مصطفی — آنکه عالم یافت از نورش صفا
سید الکونین و ختم المرسلین — آخر آمد، بود فخر الاّولین
آنکه آمد نه فلک معراج او — انبیا و اولیا محتاج او
شد وجودش رحمة لّلعالمین — مسجد او شد همه روی زمین
صد هزاران رحمت جان آفرین — بر وی و برآل پاک طاهرین
آنکه شد یارش ابوبکر رضی الله عنه و عمر رضی الله عنه — از سر انگشت او شق شد قمر
صاحبش بودند عثمان رضی الله عنه و علی رضی الله عنه — بهر آن گشتند در عالم ولی
آن یکی کان حیا و حلم بود — و آن دگر باب مدینه علم بود
آن رسول الله که خیرالناس بود — عم پاکش حمزه رضی الله عنه و عباس رضی الله عنه بود

هردم از ما صد درود و صد سلام
بر رسول ﷺ و آل و اصحابش تمام

عطار

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- درس گذشته را از چند شاگرد بپرسد.
- پرسشهای انگیزه یی در مورد درس جدید از شاگردان نماید.

۱- متن را به آواز بلند بخواند و معنی کند، در مورد معلومات همه جانبه بدهد.

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی های خود را در مقابل دیگران بیان کند.
- از هر گروپ دو شاگرد متن را در مقابل دیگران به آواز بلند بخوانند.
- از هرگروپ دو شاگرد کلمه های انبیا، محتاج، طاهرین، حلم و حیا را برتخته بنویسند و دیگران نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم محترم از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند سؤالهای زیر را از آنها بپرسد:

- کی می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم درس را به دیگران بیان نماید؟
- آیا شاگردان می توانند کلمه ها را به صورت درست بر تخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان شعر را به نثر تبدیل کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	نعت	صفت حضرت محمد"ص"	۶	طاهرین	پاکان
۲	ختم المرسلین	خاتمه پیغمبران	۷	آل	خانواده
۳	کونین	هر دو جهان	۸	رحمة اللعالمین	رحمت برای تمام عالمیان
۴	فخر الاولین	افتخار نخستین	۹	خیر الناس	بهترین مردم
۵	معراج	بالا رفتن	۱۰	حِلم	برد باری، صبر

درس سوم:

حضرت علی "رض"

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، حضرت علی "رض" را بشناسند، مقام عالی آن حضرت"رض" را بدانند و بیان کنند.

پرسشها:

- کی می تواند در مورد تصویر فوق معلومات دهد؟
- حضرت علی "رض" با حضرت محمد "ص" چی قرابت داشت؟
- حضرت علی "رض" خلیفه چندم اسلام است؟

حضرت علی "رض" خلیفه چهارم اسلام و پسر کاکای حضرت محمد"ص" پیغمبر بزرگ و عالی مقام تمام مسلمانان جهان است. نام پدر شان ابوطالب می باشد.

حضرت علی "رض" در مکهٔ معظمه به دنیا آمده است. بعد از رحلت حضرت عثمان"رض" خلیفه سوم اسلام، از طرف مسلمین به خلافت بر گزیده شدند.

حضرت علی "رض" شخص شجاع و دلیر بودند. در راه نشر دین مقدس اسلام رشادت و پایمردی های بسیار نمودند، که به اثر دلاوری و غیرت شان حضرت پیغمبر"ص" او را به لقب اسد الله (شیر خدا"ج") یاد می کردند که تا هنوز به این لقب یاد می شوند. حضرت علی رضی الله عنه بعد از مدت پنج سال خلافت به دست یکتن خوارج به نام عبدالرحمن ابن ملجم به شهادت رسیدند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید از آنها سؤالهای انگیزه یی را بپرسد.
- از شاگردان درس گذشته را بپرسد.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در بارهٔ حضرت علی رض معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را به صورت خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس جدید باهم مذاکره و صحبت کنند و یکنفر از هر گروپ گفتنی گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان خود بخوانند.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های پیغمبر، شجاع، مسلمین و خلافت را بر تخته املاء بنویسند و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را مطرح نماید:

- که می تواند درس را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم درس را به دیگران بیان نماید؟
- آیا می توانند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان کلمه های مقدس، خلافت، برگزیده و اسدالله را در جمله های مناسب استعمال نمایند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	برگزیده	انتخاب شده	۳	نشر	پخش نمودن
۲	رشادت	دلیری	۴	مقدس	پاک

درس چهارم:

اندرزهای سودمند

هدف: شاگردان اندرزها را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آنها را بدانند، در مورد به دیگران بتوانند سخن بگویند و از کلمه های داخل چوکات جمله ها را تکمیل کنند.

پرسشها:

- کدام شما در مورد اندرزها می تواند چیزی بگوید؟
- آیا از کسی اندرز شنیده اید؟
- که یک اندرز یاد دارد؟

۱- از آموختن علم و پیشه عار مدار.

۲ - قناعت سبب سعادت است.

۳ - در وقت غضب، شکیبایی و حِلم، در وقت بدی عفو و گذشت.

۵- حقیقت گرانبها ترین چیزی است که ما باید دایم در به کار بردن آن معتقد باشیم.

۶- حق سنگین و مشکل، اما خوش مزه است و باطل سبک، اما دردناک و خطر ناک است.

۷- چون بدی کردی، عفو بخواه و چون به تو بد کردند، ببخش.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- جهت معلومات قبلی شاگردان از آنها پرسشهای انگیزه یی نماید.
- اندرزها را به آواز بلند بخواند.
- در مورد اهمیت اندرزها معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد اندرزها باهم مذاکره کنند و یک تن از هر گروپ نظر گروپ خود را در مقابل همصنفان بیان دارد.
- دو شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف بیایند و یک اندرز را بالای تخته بنویسند.
- شاگردان جاهای خالی جمله ها را از کلمه های داخل چوکات پر کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

۱. قناعت سبب ------ است.
۲. حقیقت ------ چیزی است.
۳. حق ------ و مشکل اما خوش مزه است.
۴. رضای وجدان ------ مسرتها برای انسان است.

سعادت، گرانبها ترین
سنگین، بزرگترین

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند، پرسشهای زیر را از آنها نماید:

- که می تواند درس را به صورت درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران معلومات بدهد؟
- آیا می توانند جاهای خالی جمله ها را توسط کلمه های داخل چوکات پر کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان اندرزها را در کتابچه های خود رونویس کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	اندرز	نصیحت	۵	مسرتها	خوشی ها
۲	غضب	قهر	۶	معتقد	باورمند
۳	عفو	بخشش	۷	شکیبایی	صبر و تحمل
۴	پیشه	کار، وظیفه	۸	عار	ننگ

درس پنجم:

بهار

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، بهار را بشناسند، در مورد بهار سخن گفته بتوانند و اسم عام را در متن نشان داده بتوانند.

پرسشها:

- بهار فصل چندم سال است؟
- در بهار درختها، کوه ها و دشتها چی تغییری پیدا می کنند؟
- در کدام وقت مکتبها شروع می شوند؟

موسم بهار است. جهان زیبایی خاص به خود گرفته است. درختها شگوفه های رنگارنگ به سر زده اند. کوه ها ودشتها لباس زمردین پوشیده اند.

دهقانان با شوق و شعف زمین ها را قلبه می کنند و تخم می پاشند. دریا های مست و خروشان در حرکت اند. نغمه های دلاویز پرنده گان و چرچر گنجشکان طنین افگن گوشهاست.

چوپانهای دلاور رمه های گوسفندان را به چراگاه ها می برند. کودکان، نوجوانان، جوانان اعم از پسر و دختر به طرف مکتبها و پوهنتونها با چهره های بشاش و مملو از شادی روانند. جهان چهره جدیدی به خود گرفته است، و مقدم بهار را گرامی می دارد.

پس بر ما شاگردان مکتب لازم است از این موسم نیکو و خوب، درست استفاده نماییم، کارکنیم، زحمت بکشیم، درس بخوانیم، صبحگاهان وقت از خواب برخیزیم، فریضه نماز را ادا بکنیم، ورزش را فراموش نکنیم، تا توانسته باشیم با تنفس هوای پاک و صاف تن خود را پرورش داده، صحتمند و نیرومند بسازیم.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید.
- در ارتباط، درس گذشته و درس جدید از شاگردان بپرسد.
- جهت معلومات قبلی شاگردان در قسمت درس جدید از آنها پرسشهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد فصل بهار معلومات مفصل دهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد بهار به صورت گروپی مذاکره و مباحثه کنند و یکتن از هر گروپ نظر گروپ خود را در مقابل همصنفان بیان دارد.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را در مقابل همصنفان خود به آواز بلند بخوانند.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های گنجشکان، شعف و بشاش را بر تخته بنویسند و دیگران در مورد آن نظر دهند.
- شاگردان اسم عام را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند، پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام شما می توانید در مورد بهار به دیگران معلومات دهید؟
- آیا می توانند اسم عام را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در بارۀ فصل بهار در پنج سطر یک مقاله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لعت	معنی
۱	شعف	خوشحالی	۴	مملو	پر
۲	طنین افگن	آواز انداز	۵	دلاویز	دلکش
۳	اعم	عام تر، عمومی تر، به شمول	۶	بشاش	خوشحال

درس ششم:

محجوبه هروی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، محجوبه را بشناسند، نمونه کلام او را بدانند و نظم را بتوانند به نثر تبدیل کنند.

پرسشها:

- کدام شما نام محجوبهٔ هروی را شنیده اید؟
- بادغیس در کجا موقعیت دارد؟

نامش محجوبه، اسم پدرش منشی ابوالقاسم است. در صبح روز جمعه اول ماه جدی سال ۱۲۸۵ هجری شمسی در بادغیس تولد یافته است.

علوم مروجه در زبانهای دری و عربی را نزد پدر و مادر خود فراگرفت. این شاعر دارای طبع روان بود و در سرودن انواع مختلف شعر دسترسی کامل داشت.

محجوبه در انشاء و حسن خط لیاقت و مهارت بسزا داشت، مجموع ابیات سروده شدهٔ وی به پنج هزار می رسد. این زن فاضل در ماه حوت سال ۱۳۴۵ هجری شمسی چشم از جهان پوشید.

نمونهٔ کلام وی:

صیقل زن، از آینیهٔ دل زنگ برانداز — برشاهد مقصود پس آنگه نظر انداز
جهدی کن و از سنگ سیه لعل به دست آر — فرهاد صفت کوه به سعی از کمر انداز
سرسبز کن از علم و هنر باغ وطن را — چون نخل برومند به مردم ثمر انداز
از زاویهٔ غافلی و جهل بیرون آی — بر شارع آگاهی و دانش گذر انداز
انسان رسد آنجا که مَلک راه ندارد — بر مرتبهٔ عالی انسان نظر انداز
غواص محیطِ خرد و علم و ادب شو — برگوش دل از لؤلؤِ حکمت بهر انداز
پیرایه ده شاهد رعنای وطن باش — بر کِسوتش از علم طراز دگر انداز
محجوبه، به مطمورهٔ غفلت نتوان بود — با روی نهان برقع غفلت ز سر انداز

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و آنان را تشویق، رهنمایی و کمک نماید.
- درس جدید را با درس گذشته ارتباط دهد.
- متن را به آواز بلند بخواند و معنی کند.
- در بارهٔ محجوبهٔ هروی معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل هم صنفان بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ کلمه های شارع، غواص، لؤلؤ و صیقل را بر تخته بنویسند و دیگران در مورد نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود که شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- که می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران معلومات بدهد؟
- آیا کلمه ها را می توانند درست بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان نظم را به نثر تبدیل نمایند و در کتابچه های خود بنویسند، سوانح محجوبه را حفظ کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	منشی	نویسنده	۹	شارع	راه بزرگ
۲	مهارت	ماهر بودن در کاری	۱۰	غواص	آب باز
۳	سرودن	شعر گفتن، سرایش	۱۱	لؤلؤ	مروارید
۴	انواع	قسمها	۱۲	پیرایه	زیور
۵	صیقل	جلا دار	۱۳	کسوت	لباس
۶	مقصود	قصد شده، خواسته	۱۴	طراز	نقش و نگار
۷	جهد	کوشش	۱۵	مطموره	زیرخانه
۸	نخل	درخت خرما	۱۶	بُرقع	رو پوش، چادری

درس هفتم:

کامه (،)

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، کامه را بشناسند، مورد کار برد آن را بفهمند، جای استعمال (،) را در متن نشان دهند و چند جمله که کامه در آن استعمال شود، بنویسند.

پرسشها:

- چه را در چوکات بالا می بینید؟
- کامه (،) چیست؟
- شما قبلاً در مورد کامه (،) چیزی خوانده اید؟ که می تواند در مورد آن سخن بگوید؟
- که می تواند بگوید که کامه (،) در کجا استعمال می شود؟

کامه یا ویرگول (،) برای جدا کردن کلمه ها یا فقره هایی که از پی همدیگر بیایند، استعمال می شود. هم چنان برای جدا کردن دو یا سه بخش یک جمله نیز به کار می رود؛ مثلاً:

نیکو کاری خصلت مؤمنان است. دریغا، عمر که عنان گشاده رفت. من کتابهای دری، ریاضی، انگلیسی و پشتو را از بازار خریدم. دیروز برادرم گفت: در باغچهٔ خود درخت های میوه دار؛ مانند: شفتالو، سیب، ناک، توت، زرد آلو، بادام و درختان بی میوه چون بید، چنار، پشه خانه غرس می نمایم تا از میوه وسایهٔ آنها استفاده شود.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و آنان را تشویق، رهنمایی و کمک نماید.
- در مورد درس گذشته از سه شاگرد بپرسد.
- سؤالهای انگیزه یی جهت درک معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید بپرسد.
- متن را بلند بخواند و در مورد کامه معلومات دهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد متن به صورت گروپی مذاکره و مباحثه کنند و یک شاگرد از هر گروپ گفتنی گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- از هر گروپ دو نفر در مقابل صنف متن را به آواز بلند بخوانند.
- از هر گروپ دو نفر جمله من کتابهای دری، ریاضی، انگلیسی و پشتو را از بازار خریدم را بر تخته بنویسند. دیگران در مورد آن نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود پرسشهای زیر را از شاگردان بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد درس جدید به دیگران معلومات دهد؟
- که می تواند جای استعمال کامه را در متن نشان دهد؟
- چرا کامه در جمله مورد استعمال قرار می گیرد؟

کارخانه گی:

- شاگردان چند جمله در کتابچه های خود بنویسند و در آن استعمال کامه (،) را مشخص سازند.
- کلمه های فقره، عنان، غرس، دریغا و خصلت را معنی کنند، در جمله های مناسب ادبی استعمال نمایند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	فقره	قسمتی از جمله	۴	عنان	جلو
۲	بخش	حصه	۵	غرس	درخت نشاندن
۳	دریغا	افسوس	۶	خصلت	خوی، عادت

درس هشتم:

شارحه (:)

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، شارحه را بشناسند، موارد استعمال آن را بدانند و در مورد آن به دیگران سخن گفته بتوانند.

پرسشها:

- درشکل بالا چه دیده می شود؟
- شما قبلاً در مورد شارحه چیزی خوانده اید؟ که می تواند صحبت کند؟
- کی می تواند در مورد جای استعمال شارحه چیزی بگوید؟
- کی شارحه را تعریف کرده می تواند؟

شارحه یا دو نقطهٔ سر به سر (:)

الف- در نقل مستقیم پیش از نا خنک های دوتا یی گذاشته می شود؛ مانند: افسری به سربازان خود گفت: ((در حفظ و نگهداری وطن خود هوشیار باشید!))

ب- برای شرح و تفصیل یک مطلب در جمله نوشته می شود؛ مانند: عنوان های اشعاری که در مجلهٔ ژوندون چاپ شده، عبارت اند از: قصه های از آدم ها، مردی درچشمه، کتیبه، شب، ماه وتو.

ج- پس از عنوان های کوچک کنار صفحه که سطر به ادامهٔ آن نوشته شود؛ مانند: اقسام واو در زبان دری:

واو در زبان دری بر دو قسم است.

د- پس از کلمه های ((مانند، چون، بحیث مثال، به گونهٔ نمونه و ...)) که به دنبال آنها مثال ذکر شود، گذاشته می شود.

فعالیت معلم:

- با ملاحظهٔ کار خانه گی، شاگردان را تشویق ، کمک و رهنمایی کند .
- متن را به آواز بلند بخواند. در مورد شارحه وطرز استعمال آن معلومات دهد.
- درس جدید را با گذشته ارتباط دهد.
- جهت معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید از آنها پرسشهای انگیزه یی نماید.
- شاگردان را به گروپها تقسیم کند.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس جدید مذاکره کنند و گفتنی های گروپ خود را یک نفر در مقابل دیگران بیان دارد.
- از هر گروپ یک نفر درس را به آواز بلند بخواند.
- از هر گروپ یک نفر در مقابل صنف بیاید یک جمله بر تخته بنویسد و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را آموخته اند؛ پرسشهای زیر را نماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم درس را به دیگران بگوید؟
- چرا شارحه را در جمله ها استعمال می نماییم؟

کارخانه گی:

شاگردان تعریف شارحه (:) را که در متن خوانده اند سه مرتبه در کتابچه های خود رو نویس نموده و حفظ کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	شرح	واضح ساختن	۳	افسر	سرکرده
۲	کتیبه	نوشته شده	۴	هوشیار	باهوش، آگاه، باخبر

درس نهم:

علم

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم و اهمیت علم را بدانند، نظم را به نثر تبدیل کرده بتوانند و کلمه ها را در جمله ها استعمال کنند.

پرسشها:

- شما در گذشته در مورد علم چیزی خوانده اید؟ که می تواند معلومات دهد؟
- کدام یک از شما می تواند معنی علم را بگوید؟
- چند نوع علم را نام گرفته می توانید؟

جنس هدایتی بخرید از دکان علم — حرف حقیقتی شنوید از زبان علم
وابسته است به علم امور هر دو کون — ظاهر نمودم اینقدرت از نهان علم
دستار بندِ دارِعلوم جهان شوی — چون کا میابی یابی تو از امتحان علم
خواهی که در لحد نکشی آه انفعال — با خود به زیر خاک ببر ارمغان علم
مرغ دل تو زندهٔجاوید می شود — سازی اگر به سینه خود آشیان علم
از خوف رهزنان تو به امن و امان شوی — گر وارسی به بدرقهٔ کاروان علم

ای "عشقری" باین دو سه ابیات خود مناز
باشد تمام روی زمین قدردان علم

صوفی عشقری

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد و آن را ملاحظه کند.
- در مورد درس گذشته از دو شاگرد بپرسد.
- در مورد درس جدید جهت معلومات قبلی شاگردان از آنان سؤالهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و جمله ها را معنی کند.
- در مورد اهمیت علم معلومات مفید بدهد.

فعالیت شاگردان:

- درس را به صورت خاموشانه بخوانند.
- شاگردان به صورت گروپی در مورد متن با هم مذاکره و صحبت کنند و یک نفر از هر گروپ نظر و گفتنی های گروپ خود را به دیگران بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان بخوانند.
- از کلمه های داخل چوکات جمله های زیر را تکمیل کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

۱. دستـــــــــار بند ..... جهان شوی
۲. خوا هی که در لحد نـــکشی آه .....
۳. مرغ دل تو زنـــــدهٔ ..... می شود.
۴. گر وارسی به ..... کـــــــاروان علم.
۵. باشد تمام روی زمین ..... علم.

دارعلوم
انفعال
جاوید
بدرقه
قدردان

ارزیابی:

معلم محترم جهت اینکه شاگردان درس را درست خوانده اند و مفهوم آن را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها نماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام شما در مورد مفهوم درس می تواند به دیگران سخن بگوید؟
- آیا شاگردان توانستند از کلمه های داخل چوکات جمله ها را تکمیل کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان کلمه های علم، هدایت، امورات، بدرقه و انفعال را معنی نموده در جمله های مناسب ادبی استعمال کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	امور	جمع امر،کارها	۴	دارِ علوم	جای علم
۲	نهان	پنهان	۵	انفعال	خجالت
۳	رهزنان	دزدان	۶	ارمغان	تحفه

درس دهم:

پنبه

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، پنبه را بشناسند، اهمیت اقتصادی آن را بدانند، در مورد سخن گفته بتوانند، جای استعمال کامه را در متن نشان بدهند و در مورد مقاله بنویسند.

پرسشها:

- که می تواند در بارهٔ تصویر بالا سخن بگوید؟
- در کدام وقت سال پنبه زرع می شود؟
- چه چیزها از پنبه به دست می آید؟

پنبه را که به نام طلای سفید یاد می کنند؛ نبات بسیار با اهمیت صنعتی در جهان است. این نبات بار اول در مصر قدیم در اطراف دریای نیل زرع گردیده بود و مردم از آن استفاده می نمودند. به مرور ایام کشت آن در دیگر جایها رواج پیدا کرد که خوشبختانه این نبات در اکثر مناطق کشور عزیز ما نیز زرع می شود.

نواحی عمدهٔ کشت پنبه در افغانستان عبارت از: ولایات تخار، کندز، بغلان، سمنگان، بلخ، کاپیسا و هلمند می باشد، اما در دیگر جاهای کشور ما پنبه به اندازهٔ ضرورت کشت می گردد.

پنبهٔ ولایت هلمند از شهرت فوق العاده برخور دار است. کشت پنبه به تابستان گرم ضرورت دارد. پنبه را در اواسط بهار در جویه های نسبتاً طولانی کشت می کنند، وقتیکه پنبه سبز کرد و به اندازهٔ ۲۵ سانتی متر بلند شد آن را توسط بیل مخصوص که (کت من) نامیده می شود خاک می دهند تا زمانیکه بته های پنبه کلان می شود سه یا چهار مرتبه آن را (کت من) کرده و آبیاری می کنند. در طول (سه – چهار ماه) بته ها بزرگ می شوند غوزه نموده، یکی بعد دیگر شروع به شگفتن می کنند. موسم بهره برداری حاصل پنبه فصل خزان است.

دهقانان به ترتیب چهار مرتبه پنبه را از غوزه ها می چینند. پنبه توسط ماشینهای مخصوص از دانه های آن جدا می شوند، هر قدر الیاف پنبه دراز باشد، به همان اندازه اهمیت صنعتی آن بیشتر است، از پنبه در صنعت نساجی استفاده به عمل می آید. از پنبه دانه توسط ماشینهای بزرگ صنعتی و یا ماشین کوچک (جهاز)که توسط حیوان به حرکت آورده می شود روغن استحصال می نمایند. مواد فاضلهٔ پنبه دانه که به نام کنجاره یاد می شود غرض تغذیهٔ حیوانها استفاده می گردد.

فعالیت معلم:

- وظیفهٔ خانه گی شاگردان را ملاحظه کند، آنها را تشویق ، رهنمایی و کمک نماید.
- در مورد درس جدید جهت دانستن معلومات قبلی آنها، پرسشهای انگیزه یی را بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- جای استعمال کامه را بر تخته بنویسد؛ مانند: (تخار، کندز)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند، به صورت گروپی در مورد درس مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی های گروپ خود را به دیگران بیان کند.
- یک شاگرد از هر گروپ درس را در مقابل همصنفان به آواز بلند بخواند.
- یک شاگرد از هر گروپ کلمه های اهمیت، صنعتی، زرع، استحصال و استفاده را بر تخته بنویسد و دیگران در مورد نظر بدهند.
- جای استعمال (،) را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود ازینکه شاگردان درس را فهمیده اند و آن را به صورت درست انجام داده می توانند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا شاگردان می توانند به صورت درست کلمه ها را بر تخته بنویسند؟
- چرا کامه در جمله ها به کار برده می شود؟

کارخانه گی:

شاگردان در بارۀ اهمیت کشت پنبه پنج سطر مقاله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	طلا	نام فلز قیمتی	۸	شگفتن	باز شدن
۲	مصر	نام یک کشور افریقایی است	۹	استحصال	حاصل کردن
۳	زرع	کشت	۱۰	مواد فاضله	چیزهای اضافی
۴	نِیل	نام دریایی ا ست در مصر	۱۱	تغذیه	غذا دادن
۵	فوق العاده	بسیارعالی	۱۲	الیاف	رشته ها
۶	آغاز	شروع	۱۳	اعظمی	بزرگ، زیاد
۷	مناطق	جمع منطقه، جای ها	۱۴	بهره برداری	فایده بردن

درس یازدهم:

ولایت بغلان

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، ولایت بغلان را بشناسند، در مورد به دیگران معلومات بدهند، با پیداوار و منابع اقتصادی آن آشنایی حاصل کنند و جای استعمال کامه را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- که می تواند نام چند ولایت را بگیرد؟
- کدام شما می تواند در مورد ولایت بغلان چیزی بگوید؟
- که می تواند بگوید که از لبلبو چه ساخته می شود؟

ولایت بغلان یکی از ولایتهای شمال وطن عزیز ما است. طرف شمال آن کندز، شرق آن تخار، جنوب آن پروان و پنجشیر، غرب آن بامیان و سمنگان موقعیت دارد.

ارتفاع این منطقه به طور اوسط بین (۵۵۰ – ۱۲۰۰) متر از سطح بحر می باشد. ساکنان شریف ولایت بغلان که از اقوام مختلف تشکیل یافته اند، تحت لوای اخوّت اسلامی و غرور افغانی در فضای صلح و دوستی زنده گی دارند.

مردم این خطه به صورت عموم زراعت پیشه و قسماً مالدار هستند. پیداوار زراعتی این منطقه را پنبه، لبلبو، جواری، برنج باریک، برنج لک، گندم به صورت آبی و للمی، زغر، کنجد، خربوزه، تربوز، کچالو، پیاز و زردک تشکیل می دهد. برنج بغلان در سطح کشور از شهرت زیاد برخوردار است.

انگور، سیب، ناک، زردآلو، شفتالو، کوک سلطان، توت، و غیره میوه ها به صورت وافر در بغلان پیدا می شود.

دریاهای خروشانی که از سلسله جبال هندوکش سرچشمه می گیرند، باعث سرسبزی این ولایت گردیده است. به اساس تقسیمات اداری ولایت بغلان دارای واحد های زیر می باشد:

ولسؤالی بغلان، ولسؤالی دهنهٔ غوری، ولسؤالی دوشی، ولسؤالی تاله و برفک، ولسؤالی خنجان، ولسؤالی بنو، ولسؤالی پل حصار، ولسؤالی ده صلاح، ولسؤالی نهرین، ولسؤالی برکه، ولسؤالی خوست و فرنگ و مرکز این ولایت شهر پلخمری است.

بغلان قدیم و بغلان صنعتی مربوط به ولسؤالی بغلان است.دربغلان صنعتی فابریکهٔ قندسازی موجود است که سالانه تولیدات لبلبوی ولایت بغلان را به شکر(بوره) تبدیل می نماید و اهمیت بزرگ اقتصادی در سطح کشور دارد.

شهر پلخمری نیز یک منطقهٔ صنعتی است. فابریکهٔ سمنت، فابریکه نساجی، بند برق و معدن بزرگ زغال سنگ در آنجا موجود است که سالانه از آن به هزاران تن زغال استخراج می شود. مردم ولایت بغلان علاقهٔ زیاد به علم و فرهنگ دارند. در هر ولسؤالی این ولایت مکتب های دختران و پسران وجود دارد که اطفال و جوانان در آن تعلیم می بینند.

آرامگاه امام قتیبه "رح" نیز در ولسؤالی بغلان موقعیت دارد که زیارتگاه خاص و عام است.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- از چند شاگرد بخواهد که در مورد درس گذشته صحبت کند، سؤالهای انگیـزه یـی را از شاگردان بنماید و متن را به آواز بلند بخواند لغتهای مشکل را معنی و بر تخته بنویسند.
- در مورد درس معلومات بدهد جای استعمال کامه را بر تخته بنویسد؛ مانند: (پنبه، لبلبو)

فعالیت شاگردان:

- متن را به صورت خاموشانه بخوانند، در مورد درس باهم به صورت گروپی مذاکره کنند و یک تن از هر گروپ در مقابل صنف نتیجهٔ مذاکرهٔ گروپ خود را به دیگران بگوید.
- دو نفر از هر گروپ متن را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- از هر گروپ دو نفر بر تخته املا بنویسند و شاگردان در مورد نوشتن املا و صحیح بودن و عدم آن نظر دهند، اشتباهات اصلاح شود، شاگردان تشویق، کمک و رهنمایی شوند.
- جای استعمال کامه را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند، سؤالهای ذیل را بپرسد:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد متن به دیگران معلومات دهد؟
- چرا کامه در جمله ها استعمال می شود؟
- آیا توانستند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان در مورد تولیدات زراعتی و صنعتی ولایت بغلان پنج جمله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	موقعیت	جای واقع بودن	۶	شجیع	دلاور
۲	لوا	بیرق	۷	خطه	سرزمین
۳	اُخوّت	برادری	۸	جبال	کوه ها
۴	مهم	با اهمیت	۹	متعدد	زیاد
۵	استخراج	بیرون کشیدن			

درس دوازدهم:

فعل

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل را بشناسند، در مورد سخن گفته بتوانند و خالیگاه ها را توسط کلمه های داخل چوکات پر کنند.

من مکتب می روم

پرسشها:

- که می تواند جملهٔ داخل چوکات را بخواند؟
- چه در مورد فعل یاد دارید؟
- فعل چیست؟

فعل کلمه یی است که به کردن ویا شدن کاری و یا رخ دادن حادثه یی و یا داشتن حالتی دلالت کند و به یکی از زمانهای سه گانه (گذشته، حال، آینده) تعلق داشته باشد؛ مانند: رفتم- می روم- خواهم رفت

یا در جمله های زیر:

- **من دیروز به مکتب رفتم.**
- **من به مکتب می روم.**
- **من فردا به مکتب خواهم رفت.**

جملهٔ اول به زمان ماضی دلالت می کند.

جملهٔ دوم به زمان حال دلالت می نماید.

جملهٔ سوم به زمان آینده تعلق می گیرد.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- سؤالهای انگیزه یی در جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان پرسیده شود.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد فعل در زمان آن معلومات داده شود.
- یک جمله که در آن فعل ذکر شده باشد بر تخته بنویسد؛ مانند: من دیروز مکتب رفتم.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد متن باهم به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی های گروپ خود را بگوید.
- از هر گروپ یک نفر درس را در مقابل دیگران بخواند.
- از هر گروپ یک نفر زمانهای فعل را بر تخته بنویسد.

شاگردان خالیگاه های زیر را از کلمه های درست داخل چوکات پر نمایند.

من دیروز مکتب --------- .

احمد و شریف کابل --------- .

ما در هفته آینده مزار شریف ---------- .

رفتم

می روند

خواهیم رفت

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مقابل همصنفان فعل را به صورت شفاهی تعریف کند؟
- آیا می توانند فعل را در جمله نشان دهند؟
- چرا فعل را در جمله استعمال می نماییم؟

کارخانه گی:

شاگردان شش جمله که به زمان حال، گذشته و آینده تعلق داشته باشد، در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	فعل	عمل، کار	۳	تعلق	بسته گی، ارتباط
۲	دلالت	راهنمایی			

درس سیزدهم:

فعل حال

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل حال را بشناسند، موارد استعمال آن را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و از داخل چوکات بتوانند خالیگاه ها را با کلمه های مناسب تکمیل کنند.

می روم

پرسشها:

- کی می تواند فعل داخل چوکات را بخواند؟
- فعل به چی چیزی گفته می شود؟
- فعل حال به کدام زمان تعلق می گیرد؟

فعل حال آنست که بر وقوع کاری، داشتن حالتی ویا روی دادن حادثه یی در زمان حال اجرا شود، دلالت نماید؛ مانند: می روم، می نویسم، می گویم. (در حال و اکنون)

باید دانست که فعل حال برای مفرد و جمع چنین گردان می شود.

مثلاً : فعل (می روم)را می توان چنین گردان نمود:

	متکلم	مخاطب	غایب
مفرد	می روم	می روی	می رود
جمع	می رویم	می روید	می روند

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد و آنان را کمک، تشویق و رهنمایی کند.
- سؤالهای انگیزه یی را در ارتباط درس جدید بنماید تا بتواند معلومات قبلی شاگردان را بفهمد.
- متن را به آواز بلند بخواند ودر مورد فعل حال معلو مات دهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد متن به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف بیایند و متن را به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف بیایند و یک یک جمله بر تخته بنویسند که فعل حال در آن ذکر شده باشد، دیگران در مورد نظر دهند. تشویق، رهنمایی و کمک گردند.
- شاگردان از کلمه های داخل چوکات خانه های خالی را پر کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

می نویسیم، می نویسد **می روم، می رود**

۱- من مکتب -------.

۲- ما خط ------.

می نویسند

۳- آنها مکتوب -------.

۴- احمد برای برادر خود نامه ------.

۵- شریف هر روز جهت ادای نماز به مسجد --------.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- که می تواند تعریف فعل حال را برای همصنفان به صورت شفاهی بگوید؟
- چگونه می توانند خالیگاه های جمله ها را از کلمه های داخل چوکات پر کنند؟
- آیا می توانند در یک جمله فعل حال را تشخیص کنند؟

کار خانه گی:

شاگردان فعل (می نویسم) را در کتابچه های خود برای اشخاص آن گردان کنند.

درس چهاردهم:

فعل مستقبل (آینده)

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل مستقبل (آینده) را بشناسند، در مورد به دیگران معلومات داده بتوانند و جای استعمال آن را بدانند.

خواهم رفت	خواهی رفت	خواهد رفت

پرسشها:

- که می تواند فعل‌های داخل چوکات را بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند فعل را تعریف کند؟
- فعل مستقبل به کدام زمان تعلق می گیرد؟

فعل مستقبل آنست که در زمان آینده اجرا خواهد شد یعنی عمل آن در آینده صورت خواهد گرفت؛ مانند: خواهم رفت، خواهم نوشت، خواهم گفت.

فعل مستقبل برای مفرد و جمع در اشخاص متکلم، مخاطب، غایب (اول شخص، دوم شخص و سوم شخص) چنین گردان می شود.

	متکلم	مخاطب	غایب
مفرد	خواهم رفت	خواهی رفت	خواهد رفت
جمع	خواهیم رفت	خواهید رفت	خواهند رفت

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- در ارتباط درس گذشته از دو شاگرد پرسشها نماید.
- جهت درک معلومات قبلی شاگردان در ارتباط درس جدید از آنها پرسشهای انگیزه یی نماید.
- متن را بلند بخواند.
- در مورد فعل مستقبل (آینده) معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد فعل مستقبل به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را به دیگران بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل همصنفان متن را به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ گردان فعل آینده را بر تخته بنویسند و دیگران نظر بدهند. شاگردان مورد تشویق، رهنمایی و کمک قرار بگیرند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسش های زیر را طرح کند:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند فعل مستقبل را به صورت شفاهی به دیگران تعریف کند؟
- چگونه می توانند فعل مستقبل را برای اشخاص آن گردان کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان فعل (خواهم گفت) را برای اشخاص آن گردان کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	مستقبل	زمان آینده	۲	عمل	کار، اجرا کردن

درس پانزدهم:

فعل ماضی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل ماضی را بشناسند، انواع آن را بدانند، حالتهای آن را در جمله ها تفکیک و فرق کرده بتوانند و در مورد جمله نوشته بتوانند.

رفتم	رفتی	رفت

پرسشها:

- که می تواند فعل‌های داخل چوکات را بخواند؟
- که فعل را تعریف کرده می تواند؟
- فعل ماضی به کدام زمان تعلق می گیرد؟

فعل ماضی آنست که بر وقوع کاری در زمان گذشته دلالت کند؛ مانند: (رفتم، رفتی،رفت) مثال: من مکتب رفتم، تو مکتب رفتی، او مکتب رفت.

فعل ماضی به شخص متکلم، مخاطب و غایب تعلق می گیرد و پنج قسم است:

۱- ماضی مطلق ۲- ماضی بعید ۳- ماضی قریب ۴- ماضی استمراری ۵- ماضی التزامی.

ماضی مطلق:

آنست که بر وقوع کاری در زمان گذشته دلالت کند؛ مانند: رفتم، رفتی، رفت.

ماضی بعید:

آنست که زمان وقوع آن دور باشد؛ مانند: رفته بودم، رفته بودی، رفته بود.

ماضی قریب:

آنست که زمان وقوع آن نزدیک باشد و اثرآن دیده شود؛مانند: رفته ام، رفته ای، رفته است.

ماضی استمراری:

آنست که بر وقوع کاری به طریق استمرار (دوامدار) و به تدریج دلالت کند؛ مانند: می‌رفتم، می رفتی، می رفت.

ماضی التزامی:

آنست که شک‌و تردید را داشته باشد؛ مانند: رفته باشم،رفته باشی،رفته باشد.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و آنان را تشویق، کمک و رهنمایی نماید.
- با پرسش سؤالها درس گذشته را با درس جدید ارتباط دهد.
- جهت معلوم نمودن دانش قبلی شاگردان در قسمت درس جدید از آنان پرسشهای انگیزه یی بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و در مورد فعل ماضی معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- کار خانه گی را آماده بسازند.
- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد فعل ماضی به صورت گروپی باهم مذاکره کنند یک تن از هر گروپ گفتنی خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را به آواز بلند بخوانند.
- دو شاگرد از هر گروپ انواع فعل ماضی را بر تخته بنویسند و سایر شاگردان بالای نوشته های آنها نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم صاحب جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس خوانده شده را فهمیده اند، پرسشهای زیر را نماید:

- کی می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما در مقابل صنف می تواند در مورد فعل ماضی معلومات دهد؟
- چطور می توانند فعل ماضی را در جمله تشخیص کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان در کتابچه های خود سه جمله بنویسند که در آن فعل ماضی مطلق ذکر شده باشد.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	وقوع	واقع شدن	۵	مطلق	کامل
۲	استمرار	دوامدار	۶	قریب	نزدیک
۳	بعید	دور	۷	ماضی	زمان گذشته
۴	التزامی	لازمی			

درس شانزدهم:

وطن ما

هدف: شاگردان متن ر ا درست بخوانند، بنویسند، وطن خود را بشناسند، مفهوم درس را بدانند، به دیگران معلومات داده بتوانند، در باره وطن چند جمله نوشته بتوانند و فعل استقبال را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- ما چرا وطن خود را دوست داریم؟
- چرا وطن ما را قلب آسیا می گویند؟

وطن ما افغانستان است. این کشور زیبا و دوست داشتنی، از نیاکان به ما به میراث مانده است. در این‌سر زمینِ پهناور اقوام مختلف زنده گی می کنند،که همه افغان نامیده می شوند.

مملکت عزیز ما را قلب آسیا می گویند چنانکه شاعری گفته است:

وطن ای نام نیکت جـاودانی　　مبادا بی تو ما را زنده گـانی
تو قلب آسیـــا، مهد دلیران　　تو تـاج عزت آزاده گـــانی

ما افغانها وطن خود را بسیار دوست داریم. هیچگاه نمی خواهیم تا این خطهٔ باستانی و تاریخی مورد تهاجم بیگانه گان قرار گیرد. در صورت تعرض، چون سد پولادین در مقابل دشمنان ایستاده گی خواهیم کرد.

مردم ما صلحدوست، غیور، ترقیخواه و زحمتکش استند. علاقه‌مند مکاتب، معارف و دانش می باشند. می خواهند در وطن ما فابریکه ها، مراکز صنعتی پروژه های تولید برق، پروژه های زراعتی و احداث بندها صورت گیرد.تا در آنها مردم مصروف کار گردند. عایدات زراعتی بالا رود، مردم ما دارای زنده گی مرفه و آرام شوند. فقر، مرض، بیسوادی بی سرپناهی از جامعه رخت بر بندد و وطن ما در قطار کشورهای پیشرفته قرار گیرد.

فعالیت معلم:

- معلم محترم کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- اشتباهات را اصلاح نماید آنانیکه خوب کار کرده اند تشویق شوند، و به آنانیکه مشکلات دارند رهنمایی و کمک صورت گیرد.
- در مورد درس جدید پرسشها نماید.
- درس جدید را بلند بخواند.
- در مورد وطن معلومات مفصل و مفید ارائه بدارد یک فعل مستقبل را برتخته بنویسد؛ مانند:خواهدشد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند، در مورد متن مذاکره کنند و یکی از هر گروپ نظر گروپ خود را به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را به آواز بلند در مقابل دیگران بخوانند و کلمه ها را به یک دیگر املا بگویند.
- جمله هایی را که نمی فهمند از معلم صاحب بپرسند.
- فعل مستقبل را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند سؤالات زیر را نمایند:

- کدام یک از شما می تواند درس را درست بخواند و بنویسد؟
- که می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند فعل مستقبل را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی: شاگردان در مورد اینکه با پیشرفت و ترقی وطن کدام چیزها به میان می آید پنج جمله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	نیاکان	پدرکلان ها	۵	مهد	گهواره
۲	تهاجم	هجوم، حمله	۶	مصروف	مشغول
۳	تعرض	حمله، پیش روی	۷	مرفه	آرام، آسوده
۴	پهناور	وسیع	۸	خِطه	سر زمین

درس هفدهم:

کلالی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، کلال را بشناسند، صنعت کلالی را بدانند، در مورد به دیگران معلومات داده بتوانند و فعل حال را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- کی سامان گِلی را دیده است؟
- چند نوع سامان گِلی را می شناسید؟
- شخصیکه سامان گِلی را می سازد چی نامیده می شود؟

چیزهایی که از گِل ساخته می شوند آن را سامان و ظرفهای گِلی می نامند.صنعت آن را کلالی می گویند و به شخصی که این افزار را می سازد کلال می گویند.

صنعت کلالی در وطن عزیز ما سابقهٔ بسیار طولانی دارد و در بسیار جاهای کشور ما ساختن لوازم گِلی کم یا بیش معمول است.

کلال خاک مخصوص را که از آن می خواهد اشیای گِلی بسازد اول خوب میده می کند و با غربال مخصوصی که دارد غربال می نماید. بعداً آن را با آب خوب تر می کند و با دست خود بسیار پیچ و تاب می دهد، تا به حالتی بیاید که مورد استفاده قرار گیرد. کلال از این گِل به ذوق خریدار، هر چیز که خواسته باشد می سازد؛ مانند: غوری، پیاله، بشقاب، کاسه های کوچک و بزرگ، مرتبان، صُراحی، گلدان و غیره.

بعداً آنها را رنگ آمیزی می کند و داخل داش مخصوصی که دارد، می گذارد و حرارت می دهد تا اشیای که ساخته شده، به صورت درست پخته شوند. بعد از سپری شدن ۲۴ ساعت اشیاء و ظرفها را از داش بیرون می کند و بعد جهت فروش به بازار عرضه می نماید، در ساختن اشیای گِلی منطقه استالف در کشور ما شهرت فوق العاده دارد. از دیرزمانی به اینسو محصولات

کلالی این منطقه به جهان خارج صادر می گردد و تعداد زیاد مردم این ناحیه به این پیشه اشتغال دارند، آنها مصارف زنده گی خود را از فروش اشیای ظریف گِلی به دست می آورند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و آنان را کمک و رهنمایی نماید.
- متن را بخواند در مورد صنعت کلالی معلومات مفید بدهد.
- یک فعل حال را بر تخته بنویسد؛ مانند: (می سازد)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در بارهٔ صنعت کلالی به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را به دیگران بیان نماید.
- دو نفر از هر گروپ متن را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ کلمه های غربال، مدرک، سپری و ظروف را بر تخته املا بنویسند و دیگران در مورد نظر دهند.
- شاگردان فعل حال را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم به خاطر اطمینان خود در مورد فهم شاگردان از درس جدید سؤالهای زیر را از آنها بپرسد:

- کدام یکی از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد مفهوم متن به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند کلمه ها را درست بر تخته املا بنویسند؟
- چطور می توانند فعل حال را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

چیزهایی را که کلال از گل می سازد نام بگیرند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	معمول	مروج	۳	ذوق	علاقه، خواهش
۲	اشیاء	جمع شی	۴	عرضه	تقدیم

درس هژدهم

بالاحصار کابل

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، بالاحصار کابل را بشناسند، اهمیت تاریخی آن را بدانند، در مورد آن سخن گفته بتوانند و فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- که در مورد تصویر فوق سخن گفته می تواند؟
- آیا شما نام بالاحصار کابل را شنیده اید؟
- بالاحصار در کجا موقعیت دارد؟
- که تاریخ اعمار بالاحصار را می داند؟

بالاحصار کابل، به نام قلعهٔ شاهی نیز یاد می شود و یکی از بناهای تاریخی کشور ماست که در قسمت جنوب شهر کابل و در بالای تپه یی موقعیت دارد.

این تعمیر با حشمت و شکوه که هم اکنون بخشی از دیوار های آن پا برجاست. در زمان یکی از فرمانروایان مقتدر وطن اعمار گردیده بود که محل زیست آنها به شمار می رفت و به حیث یک قلعهٔ جنگی نیز از آن استفاده می شد. در اطراف این قلعه خندق های عمیق حفر گردیده بود، تادشمنان، متجاوزان و جنگ جویان نتوانند سهل و آسان این قلعه را تصرف نمایند.

بالاحصار کابل در زمان سلطنت تیمورشاه درانی، اهمیت فوق العاده پیدا کرد. تیمورشاه که بین سالهای (۱۱۷۳-۱۱۵۱) هجری شمسی در افغانستان پادشاه بود، مقر سلطنت خود را از کندهار به کابل انتقال داد. او با عایله، قطعات نظامی و گارد (محافظان) شاهی در داخل بالاحصار زنده گی می کرد. بعد از او این قلعهٔ بزرگ، مرکز بودو باش سلاطین افغان قرار گرفت.

با کمال تأسف این قلعهٔ زیبا (بالاحصار) در سال ۱۸۷۹ میلادی مطابق ۱۲۵۸ هجری شمسی مقارن سلطنت امیر محمد یعقوب و در بحبوحهٔ جنگ دوم افغان و انگلیس حریق و ویران گردید. بعد ها بعضی قسمتهای آن ترمیم و مورد استفاده قرار گرفت. زمانی حربی پوهنتون که مرکز رشد و پرورش افسران نظامی بود در آنجا فعالیت داشت؛ اما امروز فقط چند قطعهٔ نظامی در آنجا قرار دارد.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید و غلطی ها را اصلاح کند.
- درس جدید را با گذشته ارتباط دهد و در مورد درس جهت آگاهی معلومات قبلی شاگردان از آنها پرسشها نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد بالاحصار کابل و اهمیت تاریخی آن معلومات مفید به شاگردان بدهد.
- یک فعل ماضی مطلق را بر تخته بنویسد؛ مانند: (گرفت)

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را به صورت خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس باهم مذاکره و مباحثه کنند، یکتن از هر گروپ گفتنی گروپ خود را به دیگران در مقابل صنف بیان دارد.
- دو شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف متن را به آواز بلند بخوانند.
- شاگردان در مورد بالاحصار کابل از یکدیگر پرسشها نمایند.
- شاگردان از کلمه های داخل چوکات خالیگاه های جمله ها را پر کنند.

- شهر کابل را مرکز --------- خویش قرار داد.
- در جنگ دوم افغان و انگلیس -------- گردید.
- بالاحصار کابل که به نام -------- یاد می شود.
- و به حیث یک --------- از آن استفاده می شد.

قلعهٔ شاهی | قلعهٔ جنگی | حکومت | ویران

- فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود که شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنان نماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران سخن بگوید؟
- چطور می توانند خالیگاه های جمله ها را توسط کلمه های داخل چوکات پر کنند؟
- آیا می توانند فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در مورد بالاحصار کابل یک مقاله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	حشمت	بزرگ، بزرگی	۴	حُفر	کندن
۲	زیست	زنده گی، زنده گی کرد	۵	عایله	خانواده
۳	خندق	چقری پر از آب	۶	بحبوحه	میان یا وسط

درس نزدهم:

بهترین آرزو

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم و محتوای متن را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و علامت گذاری را در متن مشخص نمایند.

پرسشها:

- کدام یک از شما می خواهد که بهترین آرزوی خود را به دیگران بگوید؟
- کی می خواهد در مورد آرزو هایش درآ ینده سخن بگوید؟

از سقراط سؤال کردند: بزرگترین آرزویی که در دل داری، چیست؟

فیلسوف بزرگ یونان در جواب گفت: بزرگترین آرزوی من اینست که در بلند ترین جای شهر آتن قرار گرفته، با صدای بلند به مردم بگویم:

ای دوستان، ای مردم، چرا با این حرص و تلاش خوبترین سالهای عمر تان را به جمع کردن مال و پول سپری می نمایید؛ ولی آن طوری که ضرورت است، در تعلیم و تربیت اطفال تان که روزی مجبور استید، هست و بود خود را به آنها بگذارید، همت نمی گمارید؟

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید و آنها را تشویق، کمک و رهنمایی کند.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد مفهوم متن معلومات مفید بدهد.
- یک علامت را بر تخته بنویسد؛ مانند: (:)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس باهم مذاکره کنند و یک نفر نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بیان نماید.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های آرزو، حرص، همت و پول را بر تخته بنویسد و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند و بنویسد؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم درس را به دیگران بگوید؟
- آیا شاگردان توانستند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟
- چگونه می توانید جای علامت گذاری را در متن مشخص کنید؟

کارخانه گی :

شاگردان در مورد بهترین آرزوی خود در سه سطر یک مقاله بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	حرص	زیاد طلبی	۵	همت	غیرت
۴	هست و بود	تمام دارایی	۸	نمی گمارید	مقرر نمی کنید

درس بیستم:

مقام معلم

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند، مقام والای معلم را بشناسند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و کلمه های هم وزن را در شعر نشان دهند.

پرسشها:

- در تصویر فوق که را می بینید؟
- کدام یک از شما می تواند مقام معلم را به دیگران توضیح دهد؟
- معلم چه وظیفه را انجام می دهد؟

کیست می دانی معلم؟ آنکه نازد سروری
با همایون نام وی در زیـر چـــرخ چنبری
تا ابد آواره می گردیـد در صحـرای جهل
خضر ره بین گر نکردی عقـل ما را رهبری
علم رخشان گوهری باشد بر اکلیل حیات
ارزش گوهر کی دانـد گر نبـــا شد گوهری
گوهر اندیشه را از تیره گی بخشد نـجات
گوهری دانـــــد کمال صنعت رو شنگر ی
پایهٔ وی از پدر والا تر آمـــد زانکه هست
ارتباط معنـــــــوی برتر ز ربط پیـــکری
مُلک دانش مُلک وی، امانه با تیغ وسپاه
عرش حکمت زان وی لیکن نه با انگشتری

از فروغش آسمان فضل تابان تا ابـــــد
همچو تابان چرخ گردنده ز ماه و مشتری
خرم آن آموز گاری کز فصول این کتاب
می کند ما را به تحقیـــق مطالب رهبری
هست تعظیم معلم آیـت عـِــز و شرف
زانکه باشد پایـــهٔ وی از پـــی پیغمبـری
روز تجلیـــل معلـــــــــم، جشن ارباب دلست
ای خوشا این جشن دلکش، ای خوشا این دلبری

استاد خلیل الله خلیلی

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- از دو شاگرد در مورد درس گذشته سؤال نماید.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید پرسشهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- دو کلمه هم وزن را بر تخته بنویسد؛ مانند: (سروری - چنبری)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس جدید به صورت گروپی مذاکره کنند یک شاگرد گفتنی گروپ خود را در مورد مفهوم شعر به دیگران بیان کنند.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را در مقابل صنف به آواز بلند بخواند.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های هم وزن درس را بر تخته بنویسند و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند درس را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانید کلمه های هم وزن درس را نشان دهید؟

کارخانه گی:

شاگردان شعر را حفظ نمایند و در مورد بیت پنجم آن در چهار سطر یک مقاله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	سروری	آقایی	۱۰	پیکر	جسم
۲	همایون	مبارک	۱۱	عرش	عالمی که بالاترین عالم مخلوقات است
۳	چرخ	آسمان	۱۲	فضل	برتری
۴	چنبری	گِرد	۱۳	تعظیم	احترام کردن
۵	حیات	زنده گی	۱۴	عِز	شان و شوکت
۶	گوهر	دانه قیمت بها	۱۵	تجلیل	بزرگداشت
۷	اکلیل	حلقهٔ گل	۱۶	ارباب	صاحبان
۸	جهل	نادانی	۱۷	دلکش	دلربا
۹	معنوی	روحی			

درس بیست و یکم:

عایشه درانی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، شاعران مشهور افغانستان را بشناسند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- کدام یک از شما در مورد عایشه درانی می تواند چیزی بگوید؟
- کی نام عایشه درانی را شنیده است؟

عایشهٔ افغان که به عایشه درانی هم مشهور است، از جملهٔ زنان نامدار و پر آوازهٔ کشور ما به حساب می رود.

عایشه درانی در زمان تیمور شاه در شهر کابل زنده گی می کرد، نام پدرش یعقوب علی خان بود. پدرش با وجود یکه خود وظیفهٔ عسکری داشت، شخص علم دوست بود. او از آوان کودکی دخترش را تحت تعلیم قرار داد و علوم متداول آن زمان مانند: صرف و نحو و آثار ادبی شعراء و نویسنده گان را به وی آموخت. در نتیجه، عایشه یک زن عالم، فاضل، با تدبیر و دارای اخلاق نیکو به بارآمد.

عایشه بر علاوهٔ آموزش دینی و ادبی، شاعر خوبی هم بود. او از بیست ساله گی به شعر گفتن آغاز کرد. بیت زیر اولین نمونهٔ شعر این زن نامدار افغان است، که برای تان انتخاب شده است:

شفق را لاله گون دیدم، نماز شام در گردون
مگر خورشید را کشته، که دارد دامن پرخون؟

فعالیت معلم:

- وظیفهٔ خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید پرسشهای انگیزه یی را بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد متن به شاگردان معلومات بدهد.
- یک فعل ماضی مطلق را بر تخته بنویسد؛ مانند: داشت

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس باهم مذاکره کنند یکنفر از هر گروپ نظر خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های متداول، آثار، اخلاق و فاضل را بر تخته بنویسند و دیگران در مورد نظر دهند.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان بخوانند.
- فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود ازاینکه شاگردان درس را به صورت درست آموخته اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند درس را درست بخواند؟
- در مورد مفهوم متن کی می تواند به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند کلمه ها را درست برتخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان بیت مربوط به متن را عنوان قرار داده و در اطراف آن در دو سطر یک مضمون بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	نامدار	صاحب مقام وجاه	۴	شفق	سرخی افق
۲	آوان	زمان	۵	گردون	آسمان
۳	متداول	مروج	۶	لاله گون	مانند لاله

درس بیست و دوم:

وجیزه ها

هدف: شاگردان و جیزه ها را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم وجیزه ها را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و فعل را در متن نشان بدهند.

قناعت سبب سعادت است

پرسشها:

- که می تواند نوشته داخل چوکات را بخواند؟
- خواندن وجیزه در تعلیم و تربیهٔ ما چه تأثیر دارد؟

۱. **تحمل و برد باری بر شخصیت انسان می افزاید.**
۲. **ثبات و پایداری، راه پیروزی است.**
۳. **قناعت سبب سعادت است.**
۴. **حق همان آفتابی است، که تاریکی را گم کرده، روشنی را به میان می آورد.**
۵. **کسی که خود را شناخت، خدا را شناخت.**
۶. **هر انسان در زیر زبان خود پنهان است.**
۷. **علم از مال بهتر است زیرا علم ترا حفظ می کند و مال را باید تو نگهداری نمایی.**
۸. **احمق همیشه محتاج می ماند، و عاقل همیشه غنی.**
۹. **مردم همه در خواب اند، هرگاه بمیرند، بیدار می شوند.**

فعالیت معلم:

- وظیفهٔ خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- وجیزه ها را به آواز بلند بخواند.
- از شاگردان سؤالات انگیزه یی را جهت دانستن معلومات قبلی آنان بنماید.
- در مورد درس به شاگردان معلومات مفید بدهد.
- یک فعل را بر تخته بنویسد؛ مانند: (می کند)

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- وجیزه ها را به طور گروپی بخوانند و معنی نمایند.
- فعل را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.
- دو شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف بیاید و درس را به آواز بلند بخوانند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را نماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را بخواند و بنویسد؟
- که می تواند در مورد مفهوم متن سخن بگوید؟
- آیا می توانند فعل را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان وجیزه ها را در کتابچه های خود رو نویس کنند و حفظ نمایند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	تحمل	برده باری	۳	می افزاید	زیاد می کند
۲	ثبات	پایداری، محکم	۴	محتاج	نادار

درس بیست و سوم:

صبر و شکیبایی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم صبر و شکیبایی را بدانند، در زنده گی روزانه آن را به کار گیرند، در مورد به دیگران معلومات داده بتوانند و فعل حال را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- که می تواند معنای کلمه های صبر و شکیبایی را بگوید؟
- صبر و شکیبایی به انسان چه می بخشد؟

صبر و شکیبایی نیرویی است که انسان را در مقابل مشکلها و دشواریها مقاومت می بخشد. طاقت و توانایی فرد را بلند می برد و شخص را جرأت می دهد که با همه نا بسامانی ها مجادله و مقابله کند. انسان صبور هیچگاه از سختیها و ناملایماتی که در زنده گی برایش حادث می شود هراس نمی نماید و با آن مقابله می کند.

کسانیکه از صبر و شکیبایی در امور روزانۀ زنده گی کار می گیرند، مأیوس نمی شوند. غمها، دشواریها، ناداری، فقر و غیره را تحمل می کنند.

و هیچگاه زبان شکوه و شکایت را باز نمی نمایند. خیالات و تشویش نمی تواند بر ایشان غلبه حاصل کند، چنین اشخاص در تمام کارها کامیاب و مؤفق می گردند. حیات و زنده گی را خوب و بهتر سپری می نمایند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و آنان را رهنمایی و کمک نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و در مورد درس جدید پرسشهای انگیزه یی نماید.
- در مورد صبر وشکیبایی معلومات مفید ارائه بدارد.
- یک فعل حال را بر تخته بنویسد؛ مانند: می دهد

فعالیت شاگردان:

- کار خانه گی خود را ارایه نمایند و متن را درست بخوانند.
- در مورد درس با هم مذاکره گروپی نمایند و یک تن از هر گروپ نظر گروپ خود را به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را در مقابل دیگران به آواز بلند بخوانند.
- شاگردان فعل حال را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را به صورت درست فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شاگردان می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کی می تواند در مورد مفهوم درس سخن بگوید؟
- آیا فعل حال را در متن نشان داده می توانند؟

کارخانه گی:

شاگردان چند جمله در مورد صبر و شکیبایی در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	شکیبایی	صبر	۶	تحمل	برد باری
۲	جرأت	دلاوری	۷	شِکوه	گِله، شکایت
۳	نابسامانی	مشکلات	۸	غلبه	غالب شدن
۴	حادث	آنچه تازه پدید آمده	۹	سپری	گذشتن
۵	مأیوس	نا امید			

درس بیست و چهارم:

حکایت

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، معنی و مفهوم درس را بدانند، در مورد درس به دیگران سخن گفته بتوانند و فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- حکایت چیست؟
- که یک حکایت یاد دارد؟
- شما از بزرگان خود کدام حکایت شنیده اید؟

آورده اند که نوشیروان عادل در شکار گاهی صیدی کباب می کرد، نمک نبود. غلامی به روستا رفت تا نمک آرد. نوشیروان گفت: نمک به قیمت بِستان تا رسمی نشود و ده خراب نگردد.

گفتند: ازاین قدر چه خلل آید؟ گفت: بنیاد ظلم در جهان اول اندکی بوده است، هرکه آمد بر او مزیدی کرد تا بدین غایت رسید.

اگر ز باغ رعیت مَلِک خورد سیبی
برآورند غلامان او درخت از بیخ
به نیم بیضه که سلطان ستم روا دارد
زنند لشکر یانش هزار مرغ به سیخ

(سعدی)

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید و آنان را تشویق، رهنمایی و کمک کند.
- متن را به آواز بلند بخواند و لغتها را معنی نماید.
- در مورد اهمیت حکایت به شاگردان معلومات دهد و یک فعل ماضی مطلق را بر تخته بنویسد؛ مانند: گفت

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را در مقابل همصنفان بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد مفهوم متن به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند فعل ماضی مطلق را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان نظم را به نثر تبدیل کنند و مفهوم آنرا طی دو سطر در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	آورده اند	قصه می کنند	۶	بیضه	تخم مرغ
۲	روستا	ده، قریه	۷	غایت	نهایت، مقصد
۳	عادل	عدالت کننده	۸	بنیاد	اساس، تهداب
۴	خلل	رخنه،تباهی،پراگنده گی	۹	نوشیروان	نام یکی از پاد شاهان سابق بوده است
۵	مزید	افزون شدن			

درس بیست و پنجم:

ورزش

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، ورزش را بشناسند، طریق ورزش نمودن را بدانند، در مورد به دیگران بتوانند سخن بگویند و فعل را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- در مورد تصویر فوق که می تواند سخن بگوید؟
- ماچرا ورزش می کنیم؟
- ما باید چی وقت و در کجا ورزش کنیم؟

ورزش نمودن یک عمل و کار بسیار نیکو و پسندیده است. انسان ورزشکار را همه دوست دارند.

همانطوری که با مطالعه کردن، درس خواندن، نوشتن، سطح دانش و آگاهی شخص بلند می رود. با ورزش نمودن نیز جسم انسان قوی و نیرومند می شود. حرکت های آزاد صبحانه نیز یک نوع ورزش است.

ما باید این ورزش را در جای مناسب که عاری از گرد و خاک، دود و کثافات باشد انجام دهیم. بیل زدن نیز باعث تقویهٔ بدن ما می گردد. فوتبال، والیبال، باسکتبال نیز از جمله ورزش هایی اند که باید انسان انجام دهد.

قلبه نمودن هم از جملهٔ ورزشها محسوب می گردد. برای ما شاگردان مکتب لازم است که صبح وقت زمانی که از خواب بر می خیزیم باید اول و ضو نماییم و نماز صبح را ادا کنیم. بعد در هوای آزاد ورزش نماییم، نفس های عمیق بکشیم تا هوای صاف و پاک داخل شش های ما شود.

ورزش نمودن سبب رشد و نموی بهتر بدن می گردد. ذهن ما را تقویه می کند، می توانیم به درس های خود خوب رسیده گی نماییم، بدن ما را در مقابل مرض ها مقاومت می بخشد. مرض نمی تواند بالای جسم وبدن قوی و صحتمند غلبه نماید.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد، در رابطه درس جدید یا گذشته از شاگردان سؤالهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند، کلمه های مشکل را معنی کند، یک فعل را بر تخته بنویسد؛ مانند: دارند.

فعالیت شاگردان:

- کار خانه گی را آماده بسازند. در مورد درس جدید به صورت گروپی مباحثه و مذاکره کنند یکنفر از هر گروپ گفتنی گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بیان نماید.
- دو نفر از هر گروپ به ترتیب نوبت متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ پیش روی صنف بر تخته املا بنویسند، دیگران غلطیها را اصلاح کنند و آنها را تشویق وکمک نمایند.
- فعل را در متن نشانی کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم برای اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- که می تواند درس جدید را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد مفهوم درس چند کلمه سخن بگوید؟
- آیا می توانند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟
- چطور می توانند فعل را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان فعل (می کنم) را برای اشخاص آن گردان کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	ورزش	فعالیت بدنی	۵	رشد	تقویه، نمو
۲	نیکو	خوب	۶	مقاومت	پایداری
۳	نیرومند	قوی	۷	محسوب	حساب شده
۴	عاری	خالی			

درس بیست و ششم:

امانتداری

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، امانتداری و مفهوم آن را بدانند، در مورد معلومات داده بتوانند، در حیات روزانه از آن کار بگیرند و فعل ماضی قریب را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- امانتدارای چیست؟
- کدام شما در مورد خوبیهای امانتداری چیزی گفته می تواند؟
- امانتداری چی قسم خصلت است؟

امانتداری خصلت خوب و پسندیده است که هر انسان باید داشته باشد، خصوصاً انسان مسلمان.

انسان امانتدار را هر کس دوست دارد. بالای او هر شخص اعتماد می نماید. در ضمن، اعتماد به نفس انسان امانتدار روز به روز نزد خودش بالا می رود و احساس خوشی می نماید.

امانت را قبول کردن یک مسؤولیت را به دوش گرفتن است. انسانی که این مسؤولیت را قبول می کند باید آن را در وقت و زمانش مسترد نماید، به قول و زبان خود صادق باشد.

باید در حفظ و نگهداری امانت بسیار کوشا باشیم و امانتی که به ما سپرده شده است، آن را با پایمردی و متا نت به صاحبش اعاده کنیم. هیچگاه در امانت خیانت نکنیم، تا شخصی امانت دهنده از ما خوشنود گردد و رضایت خالق جهان را نیز به دست بیاوریم.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- در مورد درس گذشته از چهار شاگرد پرسشها نماید.
- سؤالات انگیزه یی جهت معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد امانتداری معلومات مفید بدهد.
- یک فعل ماضی قریب را بر تخته بنویسد؛ مانند: (شده است)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند درمورد درس جدید به صورت گروپی با هم مذاکره کنند. از هر گروپ یک نفر نظر گروپ خود را به دیگران بیان دارد.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را در مقابل صنف به دیگران به آواز بلند بخواند.
- دو شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف یک فعل ماضی مطلق را بر تخته بنویسند و دیگران نظر دهند. تشویق، کمک و رهنمایی گردند.
- شاگردان فعل ماضی قریب را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود ازاینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- کدام شما می تواند درس را به صورت درست بخواند؟
- که می تواند مفهوم درس را به زبان خود به دیگران بیان دارد؟
- آیا می توانند ماضی قریب را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان مفهوم درس را به صورت خلص در کتابچه های خود بنویسند.

تلویزیون

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، تلویزیون را بشناسند، زمان اختراع آن را بدانند، در مورد سخن گفته بتوانند و جمع کلمه ها را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- در تصویر بالا چه را می بینید می توانید چند کلمه بگویید؟
- آیا تلویزیون کشف شد یا اختراع؟
- در کدام زمان دستگاه تلویزیون در کشور عزیز ما به فعالیت آغاز کرد؟

تلویزیون یکی از وسایل ارتباط جمعی است که آن را سینمای کوچک نیز می گویند. بار اول در سال ۱۹۲۵ میلادی در ایالات متحده امریکا اختراع شد و مورد استفاده قرار گرفت.

امروز تلویزیون یکی از مهمترین وسایل انتقال خبرها و نمایشها در جهان به حساب می رود و یکی از وسایل محبوب و مورد علاقهٔ خانواده هاست. دستگاه تلویزیون بار اول در کشور عزیز افغانستان در اواخر سال ۱۳۵۶ هجری شمسی در زمان جمهوریت سردار محمد داوود خان به فعالیت آغاز کرد که در آنگاه تنها مردم شهر کابل می توانستند از آن استفاده نمایند.

آهسته آهسته نظر به تقاضای وقت و علاقه مردم گسترش پیدا کرد. امروز خوشبختانه در اکثر ولایت های مملکت عزیز ما دستگاه های تلویزیون نصب گردیده است و مردم ما می توانند خبرها، اعلانها و نمایش ها را از روی پرده های تلویزیون های خود تماشا کنند و از مزایای آن مستفید شوند.

تلویزیون بر علاوهٔ اسباب تفریحی یک وسیلهٔ خوب آموزشی و تربیتی نیز است که باعث رشد فکری و ذهنی مردم می گردد.

امروز ما پروگرام های مخصوص برای شاگردان معارف از طریق تلویزیون داریم که آنها می توانند از توضیحات وتشریحاتی که در مورد موضوعات گوناگون داده می شود، بیا موزند و سطح معلومات و دانش خود را بلند ببرند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند، در مورد درس گذشته از شاگردان سؤال نماید.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید از آنها سؤالات انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- کلمات مشکل را معنی کند، در مورد اختراع تلویزیون معلومات مفید بدهد.
- یک کلمه جمع را بر تخته بنویسد؛ مانند: (دستگاه ها)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی باهم مذاکره کنند، از هر گروپ یک نفر نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بیان کند.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان بخوانند.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های (تلویزیون، مستفید، دستگاه، ساینس، تکنالوژی و نصب) را بر تخته بنویسد دیگران نظر بدهند، مورد تشویق کمک و رهنمایی قرار گیرد.
- کلمه های جمع را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسد.

ارزیابی: معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها نماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- آیا در مورد مفهوم درس می توانند به دیگران سخن بگویند؟
- آیا شاگردان توانستند کلمه ها را به صورت درست بر تخته بنویسند؟
- چطور می توانند جمع کلمه ها را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در مورد اهمیت تلویزون در کتابچه های خود یک مقاله بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	وسایل	جمع وسیله	۴	کوچک	خورد
۲	انتقال	نقل دادن	۵	گسترش	توسعه، وسعت دادن
۳	مزایا	مزیتها	۶	گوناگون	رنگارنگ

درس بیست و هشتم:

پسر عزیز

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم درس را بدانند و نظم را به نثر تبدیل کنند.

پرسشها:

- که ها را در تصویر می بینید؟
- شما در مقابل پدر و مادر خود چطور رویه می کنید؟
- چرا ما و شما مادر و پدر خود را دوست داریم؟

هان ! ای پسرِ عزیـــــزِ دلبند — بشنو ز پدر نصیحتی چنـــد
می باش به عمر خود سَحرخیز — وز خواب سَحر گهان بپرهیز
از یـــاد مبـــر تو شستشـــو را — پاکیـــزه بشوی دست و رو را
چون با ادب و تمیـــــز باشی — نزد همه کس عزیـــــز باشی
با مادر خویش مهـــــربان باش — آمادهٔ خـــدمتش به جان باش
با چشم ادب نـــــــگر پدر را — از گفتـــهٔ او مپیـــــچ سر را
چون این دو شوند از تو خرسند
خرسنـــد شود ز تو خداوند (ﷻ)

ایرج میرزا

فعالیت معلم :

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد مفهوم متن معلومات بیشتر بدهد.

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک تن گفتنی گروپ خود را در مقابل دیگران بیان کند.
- دو تن از هر گروپ درس را در مقابل صنف معنی نمایند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند و بنویسد؟
- که می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند نظم را به نثر تبدیل کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان متن را حفظ نمایند و در کتابچه های خود رو نویس کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	هان	آگاه ساختن، بلی	۳	می باش	باید باشی
۲	تمیز	پاک، فرق	۴	خرسند	خوش – قانع

درس بیست و نهم:

چیستان ها

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند، چیستان را بشناسند، در مورد سخن گفته بتوانند. و چیستان ها را حفظ کنند.

چیستان چیست؟

پرسشها:

- در چوکات بالا چه نوشته شده است؟
- کی می تواند یک چیستان بگوید؟

۱. آن چیست که در خانواده هفت تا است و در شهر سه تا. ([illegible])

۲. آن چیست که در قرن یکبار می آید، در دقیقه دو بار و در سال هیچ نمی آید.

([illegible])

۳. چیست؟ آن خوش درخت سبز نقاب

شاخهایش دوازده اند به حساب

از رهٔ هوش گـر تـــــــو بشماری

سی به هر شاخ، برگ پنـــداری

نصف هر برگ سیاه همچون قیـــــر

نصف دیگر سفید همچون شیر

([illegible]) ❊ ❊ ❊

۴. عجایب صورتی دیدم در این دشت

هزاران تیر خورده زنده می گشت

([illegible])

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و درس را به آواز بلند بخواند.
- در مورد چیستان ها معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- به طور گروپی با هم مذاکره نمایند نتیجه مذاکره خود را یک نفر از هر گروپ به دیگران بگویند.
- دو شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف بیایند وهر شاگرد یک چیستان را بر تخته بنویسد.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را به آواز بلند بخوانند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان از اینکه شاگردان درس جدید را آموخته اند پرسشهای زیر را نماید:

- کدام یک از شما می تواند درس را بخواند؟
- که می تواند در مورد متن به دیگران به صورت مختصر معلومات دهد؟
- شاگردان دانستند چیستان به چگونه سخنان گفته می شود؟

کارخانه گی:

شاگردان چهار چیستان در کتابچه های خود بنویسند.

در سی ام:

هنر موسیقی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، موسیقی را بشناسند، در مورد سخن گفته بتوانند و نام آلات موسیقی را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- کدام یک از شما می تواند در مورد موسیقی سخن بگوید؟
- شما به هنر موسیقی علاقه دارید، چرا؟

موسیقی یا موزیک در اصل یک کلمهٔ یونانی است که معنی آن سرود و نغمه می باشد و آنچه از اساطیر برمی‌آید، موسیقی از کلمهٔ موسیقار که نام مرغ خوشخوانی دارای منقار جالب و آواز خوش، که در یونان قدیم بوده گرفته شده است.

هنر موسیقی در کشور ما سابقهٔ کهن و طولانی دارد. هنر مندان مستعد و نامدار ما در عرصهٔ هنر موسیقی (سراینده گی و نوازنده گی) در سبک های مختلف کلاسیک، غزل، محلی و راگ از شهرت فراوانی در دنیای موسیقی شرق برخور دار هستند و افتخارات زیادی را در این عرصه به دست آورده اند.

هنرمندان ما ازآلات مختلف موسیقی؛مانند: دهل، سرنا، هارمونیه، طبله، رباب، تنبور، دنبوره، غیجک، زیر بغلی و غیره در محافل خوشی چون: عروسی، شیرینی خوری و... استفاده می نمایند. علاقمندان و شاگردان در لیسهٔ موزیک وپوهنځی هنرهای پوهنتون کابل موسیقی را به شکل اساسی و ملی آن فراگرفته و به درجهٔ لیسانس فارغ التحصیل می شوند.

فعالیت معلم:

- کارخانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- جهت معلومات قبلی در مورد درس جدید از شاگردان پرسشها نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد موسیقی معلومات بیشتر بدهد.
- نام یک آلهٔ موسیقی را بر تخته بنویسد؛ مانند: (تنبور)

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند و در مورد مفهوم آن با هم مذاکره نمایند.
- شاگردان به صورت انفرادی در مقابل صنف بیایند و در مورد موسیقی مورد نظر خود صحبت نمایند.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند بخوانند.
- چند سطر متن را گروپها به یکدیگر املا بگویند.
- نام آلات موسیقی را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را درست آموخته اند پرسشهای زیر را نماید:

- کدام یک از شما می تواند درس را درست بخواند؟
- کی می تواند در مورد مفهوم درس سخن بگوید؟
- آیا توانستند به صورت درست املا بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان یک جمله در مورد هنر موسیقی در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	اساطیر	افسانه ها	۴	کدورت	دلتنگی، تاریکی
۲	منقار	نول	۵	مستعد	بااستعداد
۳	وجد	خوشی			

درس سی و یکم:

فعل امر

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل امر را بشناسند، آن را با دیگر فعل ها تفکیک نمایند، در مورد به دیگران معلومات داده بتوانند و فعل امر را برای اشخاص آن گردان کنند.

پرسشها:

- چرا فعل ها را می خوانید؟
- آیا فعل ها را نام گرفته می توانید؟
- فعل به چه چیز دلالت می کند؟
- فعل امر چه نوع یک فعل است؟

فعل امر آنست که به کردن و انجام دادن کاری دستور دهد و تنها دو صیغه دارد مفرد و جمع؛ مانند: برو، بخوان، بگو، بنویس، بنشین، بکن.

باید دانست که فعل امر برای مفرد و جمع مخاطب چنین صرف می شود.

	مخاطب
مفرد	بخوان
جمع	بخوانید

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند، تشویق، رهنمایی و کمک نماید.
- از دو شاگرد بخواهد که در مورد درس گذشته معلومات دهند و پرسشهای انگیزه یی جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید از آنها بنماید، متن را به آواز بلند بخواند در مورد فعل امر و طریق استعمال آن معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد فعل امر به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر خود را به همصنفان ارائه کند.
- از هر گروپ یک نفر متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان بخواند.
- دو نفر از هر گروپ فعل امر را با مثالهای آن بر تخته بنویسند و بخوانند و دیگران نظر بدهند. تشویق، رهنمایی و کمک گردند.
- شاگردان از کلمه های درست داخل قوسها کلمه های را که مفهوم فعل امر را دارد مشخص کنند و در کتابچه های خود بنویسند؛ مانند: بنشین، بخوان، بگو، خواهد گفت، گفته بود، بنویس، برو

ارزیابی:

معلم محترم برای اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما فعل امر را می تواند برای همصنفان تعریف کند؟
- آیا می توانند فعل امر را در یک جمله تشخیص کنند؟
- چگونه توانستند از کلمه های داخل قوسها کلمه های صحیح آن را بشناسند؟

کارخانه گی:

شاگردان فعل را برای اشخاص آن صرف کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

درس سی و دوم:

فعل نهی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل نهی را بشناسند، در جمله ها تفکیک کنند و در مورد سخن گفته بتوانند.

مخوان | مرو | منویس

پرسشها:

- که می تواند کلمه های داخل چوکات را بخواند و در مورد سخن بگوید؟
- فعل به چه چیز دلالت می کند؟
- فعل نهی کدام حالت فعل را نشان می دهد؟

اگر به نکردن کاری یا عملی دستور داده شود، این فعل را نهی می گویند و دو صیغه مفرد و جمع مخاطب دارد. نشانه آن حرف (م، ن) است؛ مانند: نرو، مگو. باید دانست که فعل نهی برای مفرد و جمع چنین گردان می شود.

	مخاطب
مفرد	نرو
جمع	نروید

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- در ارتباط دادن درس جدید با گذشته از دو شاگرد پرسشها نماید.
- راجع به درس جدید پرسشهای انگیزه یی از شاگردان بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد فعل نهی روشنی اندازد و آن را تشریح کند.

فعالیت شاگردان:

- کار خانه گی خود را آماده سازند.
- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد فعل نهی باهم به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی خود را به دیگران بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ درس را به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف فعلهای نهی را بر تخته بنویسند، شرح دهند و دیگر شاگردان نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را مطرح نماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام شما می تواند فعل نهی را در جمله به دیگران نشان بدهد؟
- چطور می توانند معلومات خود را به همصنفان ارائه کنند؟
- آیا می توانند فعل نهی را برای اشخاص آن گردان کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان فعل "خوان" را به نهی تبدیل نموده برای اشخاص آن گردان کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	نهی	منع کردن	۳	تفکیک	فرق کردن
۲	دستور	امر	۴	عمل	کار

درس سی و سوم:

فعل مثبت

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل مثبت را بشناسند، آن را در جمله و عبارات فرق کنند، در مورد سخن گفته بتوانند و جمله ها بنویسند.

پروین نامه را نوشت | شریف آهنگ را خواند | برف هوا را سرد ساخت

پرسشها:

- که می تواند جمله های داخل چوکات را بخواند؟
- که می تواند در مورد فعل چیزی بگوید؟
- فعل مثبت چی نوع فعل است؟

فعل مثبت آنست که انجام کاری و یا نسبت دادن حالتی را به طور ثبوت بیان کند یعنی که فعل از فاعل به ظهور رسیده می باشد؛ مانند: پروین نامه را نوشت، شریف آهنگ را خواند، برف هوا را سرد ساخت.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ببیند، آنها را تشویق، رهنمایی و کمک نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد فعل مثبت مثال ها بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی مذاکره کنند و یکتن نظر گروپ خود را در مقابل صنف به همصنفان بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف بیایند و درس را به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف بیایند و یک فعل مثبت را بر تخته بنویسند سایر شاگردان متوجه باشند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- کی می تواند فعل مثبت را به طور شفاهی به دیگران تعریف کند؟
- چطور می توانند یک فعل مثبت را در جمله نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در کتابچه های خود سه جمله بنویسندکه در آنها فعل مثبت استعمال گردد.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	ثبوت	ثابت کردن	۲	بیان	شرح، تعبیر، آشکار

درس سی و چهارم:

فعل منفی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل منفی را بشناسند، آن را در عبارت فرق کنند و در مورد سخن گفته بتوانند.

احمد به کابل نرفت | ظاهر بشیر را ندید | شریف با حمیده سخن نگفت

پرسشها:

- که می تواند جمله های داخل چوکات را بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند فعل را تعریف کند؟
- فعل منفی چه مفهوم را بیان می دارد؟

فعل منفی آنست که انجام نشدن کاری و یا حالتی را به طریق منفی بیان کند. یعنی که فعل از فاعل به ظهور نرسیده باشد؛ مانند: نسرین آهنگ را نخواند، شریف نامه را ننوشت، احمد نان را نخورد.

باید دانست که در زبان دری نشانه فعل منفی پیشوند (نه) نفی است که در آغاز فعل می آید؛ مانند: نگفت، نمی خواند، نخواهد بود.

پیشوند (نه) وقتی به سر فعل می آید (ه) آن حذف می شود.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- جهت معلوم نمودن دانش قبلی شاگردان در مورد درس جدید سؤالهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد فعل منفی معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد فعل منفی با هم به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر در مقابل همصنفان گفتنی گروپ خود را بیان کند.
- دو نفر از هر گروپ درس را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف بیاید جمله های نسرین آهنگ را نخواند، شریف نامه را ننوشت را بر تخته بنویسند و نشانهٔ منفی را مشخص کنند و دیگر شاگردان نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند فعل منفی را به دیگران تعریف کند؟
- آیا می توانند فعل منفی را در جمله تشخیص کنند؟

کارخانه گی:

شاگردان چهار جمله در کتابچه های خود بنویسند که در آن فعل منفی تذکر یافته باشد.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	نفی	رد کردن	۳	ظهور	معلوم شدن
۲	طریق	راه	۴	فاعل	کنندهٔ کار

درس سی و پنجم:

دهقان و کشت گندم

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، دهقان را بشناسند، کار او را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و جمع کلمه ها را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- در تصویر که را می بینید؟
- که گندم را کشت می کند؟
- نانی را که می خوریم چطور به دست می آید؟

دهقان شخص زحمتکش، کار کن و فعال است. او به قوۀ دست و بازو یوغ و اسپار زمین را قلبه می کند و دانه های گندم را در زمین می پاشد سپس آن را ماله می کند تا دانه ها زیر خاک شوند و از شر پرنده ها و مورچه ها در امان بمانند.

زمانیکه گندم سبز کرد آن را چند مرتبه آب می دهد و گیاه های هرزه را خیشاوه می کند. پاروی حیوانی، یا پاروی مصنوعی (کود کیمیاوی) را برای رشد و نموی آنها استعمال می‌کند تا بته های بلند شدۀ گندم قوی و بلندتر گردند. هنگامی که گندم خوشه کشید و خوشه ها پخته شد و بته ها زرد گردید، بته های گندم را با داس می درود و درزه (قوده)می بندد، در یک جای معین درزه ها را خرمن می‌کند، با گشتاندن گاو روی آن خرمن را میده و جُغل می نماید و بعد با زحمت زیاد توسط شاخی گندم را باد نموده، آن را از کاه جدا می سازد. (در جایی که ماشین درو و تراکتور موجود باشد، از آن استفاده می شود).

دهقان گندم را خوب پاک می کند و در آسیاب آن را آرد می نماید، آرد را در بازار عرضه می کند نانوا آرد را می خرد و آن را خمیرنموده و در تنور از آن نان می پزد. ببینید، این نان را که ما می خوریم، با چه زحمت به دست می آید؟

بنا برین بر ما لازم است که دهقان را گرامی بداریم و شغل او را احترام کنیم.

فعالیت معلم:

از اجرای کار خانه گی شاگردان بپر سد،آنان را تشویق، کمک و رهنمایی کند.

- جهت دانستن معلومات شاگردان در مورد درس جدید از آنها پرسشهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و آن را معنی کند.
- در مورد درس به شاگردان معلومات مفید دهد.
- یک کلمه جمع را بر تخته بنویسد؛ مانند: (دانه ها)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس جدید به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی های گروپ خود را بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان بخواند.
- یک نفر از هر گروپ جملهٔ آخر درس را بر تخته بنویسد و دیگران نظر بدهند مورد تشویق، کمک و رهنمایی قرار گیرد.

ارزیابی:

معلم محترم جهت یقین خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها نماید:

- کدام شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد درس به دیگران معلومات بدهد؟
- آیا شاگردان می توانند شعر را بر تخته درست بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان کلمه های (وحش، طیر، هرزه، کود و عرضه) را معنی نموده ودر جمله های ادبی استعمال نمایند ودر کتا بچه های خودبنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	شر	بدی	۶	طیر	پرنده
۲	امان	محفوظ	۷	رایگان	مفت
۳	شغل	وظیفه	۸	نفع	فایده
۴	وحش	جانوران غیر اهلی	۹	عاقبت	آخر، سر انجام
۵	درزه یا قوده	بسته			

درس سی و ششم:

صلح

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، صلح را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند، و در مورد صلح بتوانند یک مقاله بنویسند.

پرسشها:

- که می تواند صلح را معنی کند؟
- کدام شما می تواند در مورد صلح چیزی بگوید؟

صلح، آشتی، آرامی و توافق را می گویند. انسان ها به صلح ضرورت دارند. درهرجایی که صلح باشد مردم آسوده و خوش می باشند مردمی که آسوده وخوش باشند، برای خود، خانواده و مملکت خود خوبتر خدمت کرده می توانند.

وطن عزیز ما افغانستان به صلح نیاز دارد جنگ برای وطن و مردم ما ضرر بسیار رسانیده است.

افغانستان خانهٔ تمام افغان ها است. افغانها باید در خانه خود به آرامی و صلح زنده گی نمایند. مشکلات خود را از راه جرگه و صلح حل کنند و یک دیگر خود را مثل خواهر و برادر دوست داشته باشند. در صلح می توانیم تحصیل کنیم، درس بخوانیم، ویرانی ها را آباد نماییم و در ترقی و پیشرفت کشور خود سهم فعال بگیریم.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد و آن را ملاحظه کند.
- در ارتباط دادن درس جدید با گذشته از شاگردان پرسش صورت گیرد.
- سؤالات انگیزه ی÷ی جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید بنماید.
- درس را به آواز بلند بخواند و در مورد درس به شاگردان معلومات مفید دهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس جدید به صورت گروپی مذاکره کنند، و یک نفر در مقابل صنف گفتنی گروپ خود را بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان خود بخوانند.
- از هر گروپ یک نفر کلمه های " نیاز و صلح " را بر تخته بنویسد و دیگران نظر بدهند. مورد تشویق، کمک و رهنمایی قرار گیرند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را نماید:

- کدام شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد درس به دیگران معلومات دهد؟
- آیا شاگردان می توانند کلمه ها را بر تخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان کلمه های صلح، توافق، آسوده و سهم را در جمله های ادبی استعمال کنند.

درس سی و هفتم:

حفاظت محیط زیست

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، محیط زیست رابشناسند، طریق حفاظت محیط زیست را بدانند، در مورد به دیگران معلومات داده بتوانند و فعل را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- در تصویر فوق چی را می بینید؟
- محیط زیست به کجا گفته می شود؟
- کدام یک از شما در مورد محافظت محیط زیست چیزی گفته می تواند؟

خانواده به حیث کوچکترین واحد اجتماعی، از نزدیکترین افرادی که باهم زنده گی مشترک دارند، متشکل می باشد. خانواده ها، قریه ها، محله ها، با تجمع دور هم شهر ها را به وجود آورده اند. مجموعه شهر ها و نواحی اطراف آن سبب تشکیل مملکت می شود.

انسان در هر جایی که تولد یافته است، زنده گی می نماید، از خوبیهای آن استفاده می کند وظیفه دارد در حفاظت و بهبودی محیط خود سهم فعال بگیرد.

انسان باید محیط خود را پاک نگهدارد. در سر سبزی آن بکوشد، از آلوده شدن ماحول آن و انداختن کثافات در هر طرف به صورت جدی جلوگیری نماید، همچنان در پاک کاری، کارهای حشر و غرس نهال های مثمر و غیر مثمر همکاری کند.

در نگهداشتن اشجار و جنگلات بذل مساعی نماید، زیرا محیط زیست پاک و سر سبز، سبب رشد سالم انسان می گردد.

در محیط نظیف امراض شیوع و انتشار کرده نمی توانند. انسان با دانش می تواند زنده گی و صحت خود را با پاک نگهداشتن محیط زیست خود در مقابل امراض گوناگون وقایه نماید. پس بر ما لازم است تا در محیطی که زنده گی می کنیم در پاکی

و صفایی آن بکوشیم، زیرا نظافت شخص، پاک بودن محیط، محله و خانه بالای صحت تأثیر خوب دارد. ما مسلمانان می دانیم که نظافت و پاکی جز و ایمان است.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند شاگردانیکه مشکل دارند آنان را کمک و رهنمایی نماید.
- عنوان درس را بر تخته بنویسد.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد محیط زیست معلومات مفید بدهد.
- چند سطر املا بگوید.
- یک فعل را بر تخته بنویسد؛ مانند: " بگوید"

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را بخوانند.
- املا نوشته کنند.
- به صورت گروپی در مورد محیط زیست باهم مذاکره کنند و یک نفر نظر گروپ خود را در مقابل صنف بیان کند.
- دو نفر از هر گروپ درس را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- فعل را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم برای اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند، پرسشهای زیر را مطرح نماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد درس به دیگران سخن بگوید؟
- که می تواند فعل را در متن مشخص نماید؟

کارخانه گی:

شاگردان در بارۀ اهمیت محیط زیست چند جمله در کتابچه های خود بنویسند.

درس سی و هشتم:

نصایح بزرگان

هدف: شاگردان نصایح بزرگان را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند، در زنده گی روزانه آن را به کـار برند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و فعل نهی را در متن نشان بدهند.

پرسشها:

- که ها بزرگان هستند؟
- چرا به گفتار و اندرز های بزرگان گوش می کنیم؟

- **چیزی که به خود نمی پسندی، به دیگران نیز مپسند.**
- **در غیاب کسی سخن بد نگویید و غیبت نکنید.**
- **کسی که از شما بزرگتر باشد، با وی مزاح نکنید.**
- **در راه رفتن از بزرگان پیش نروید.**
- **هیچ کس را آزار ندهید.**
- **کار امروز را به فردا نگذارید.**
- **بخیل نباشید و اسراف هم نکنید.**
- **با برادر مسلمان که احتیاج به کمک داشته باشد، از مساعدت خود دریغ مورزید.**
- **نفع خود را در خیر دیگران جستجو کنید.**
- **با کوچکترها شفقت داشته باشید.**
- **احترام پدر و مادر خود را داشته باشید.**
- **از دروغ گفتن پرهیز کنید.**
- **خداوندج را در هر حال ناظر احوال خود بدانید.**

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند، آنان را تشویق، رهنمایی و کمک نماید.
- جهت کسب معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید سؤالات انگیزه یی را بپرسد.
- متن را به آواز بلند بخواند، در مورد به شاگردان معلومات مفید بدهد.
- یک فعل نهی را بر تخته بنویسد؛ مانند: مپسند

فعالیت شاگردان:

- متن را به صورت خاموشانه بخوانند.
- در مورد اهمیت درس به صورت گروپی باهم مذاکره و مباحثه نمایند یک شاگرد گفتنی گروپ خود را در مقابل همصنفان ارائه بدارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را در مقابل صنف به آواز بلند بخواند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل صنف بیایند ویک اندرز را بر تخته بنویسند.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های (غایب، مزاح، دریغ، جستجو، بخیل و اسراف) را بر تخته املا بنویسد و دیگران نظر بدهند و شاگرد را مورد تشویق، رهنمایی و کمک قرار دهند.
- فعل نهی را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم پرسشهای زیر را از شاگردان بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد متن به دیگران معلومات ارائه کند؟
- آیا می توانند فعل نهی رادر متن مشخص سازند؟

کارخانه گی:

شاگردان نصایح بزرگان را در کتابچه های خود رونویس کنند و آنها را حفظ نمایند.

نظافت

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، نظافت را بدانند، مفهوم درس رابه زبان خود گفته بتوانند و فعل حال رادر متن نشان دهند.

نظافت جز و ایمان است

پرسشها:

- در داخل چوکات چه نوشته شده است؟
- چرا ما و شما لباس های خود را پاک نگهمیداریم؟
- اگر بدن خود را نشوییم چه می شود؟
- که می تواند کلمهٔ نظافت را معنی کند؟

هر انسان باید نظافت را مراعات نماید. شستن دندانها، شستن دست و روی، پاک نگهداشتن کالا و لباس، گرفتن ناخنها، منظم ساختن موی سر، جز و نظافت به شمار می رود.

اگر شخص دهن و دندان خود را نشوید دهنش بوی بد می دهد، هیچکس نمی خواهد با او سخن بگوید شستن بدن در هر وقت ضرور است، مخصوصاً در فصل تابستان که هوا بسیار گرم می باشد، باید هر روز بدن با آب و صابون شسته شود. در غیر آن، نه تنها مسامات بدن چرک می بندد و باعث بد بویی بدن می گردد بلکه سبب انواع مریضی ها نیز می شود. اگر موی سر شسته و منظم نشود چرک و کثیف می گردد. حشرهٔ مضر که ما آن را به نام شپش یاد می کنیم در بین آن جای می گیرد و سبب خارش مداوم ویا بروز حمای لکه دار که یک نوع مریضی خطر ناک است می شود. ناخنهای پنجه های دست خود را باید بگیریم زیرا اگر ناخنها دراز شوند، در زیر آنها کثافات جا به جا می شوند. در وقت نان خوردن به دهن ما داخل می گردد و ما را به انواع مریضی ها دچار می سازد.

ما باید به نظافت بدن خود خوب متوجه باشیم. ما به فضل خداوند"ج" مسلمان هستیم و از نگاه دین مقدس اسلام می دانیم که نظافت جز و ایمان است. ما شاگردان اهمیت نظافت را می دانیم، به پاکی و نظافت بدن خود علاقه می گیریم. بدن خود را پاک می نماییم زیرا، در این صورت می توانیم محبوب دیگران شویم و از مصاب شدن به مریضی ها جلو گیری کنیم.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- در مورد درس گذشته از چند شاگرد بپرسد.
- درس جدید را با درس گذشته ارتباط بدهد.
- سؤالات انگیزه یی در مورد درس جدید جهت معلوم نمودن دانش شاگردان بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد اهمیت نظافت معلومات مفید بدهد.
- یک فعل حال را بر تخته بنویسد؛ مانند: می روم.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- شاگردان به صورت گروپی در مورد درس باهم مذاکره کنند و یک شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف بیاید و نظر گروپ خود را بیان نماید.
- دو نفر از هر گروپ در پیش روی صنف بیایند کلمه های نظافت، محبوب، خطرناک، حمای لکه دار را بر تخته املا بنویسند و دیگران در مورد نظر بدهند.
- فعل حال را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از تحکیم و فهمیدن درس پرسشهای زیر را از شاگردان بنماید:

- کدام شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در باره متن در مقابل صنف معلومات دهد؟
- چگونه می توانند از مصاب شدن به مریضی ها جلو گیری کنند؟
- آیا می توانند فعل حال را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان خلاصهٔ مفهوم درس را در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	منظم	با ترتیب	۴	متوجه	توجه نمودن
۲	مسامات	سوراخها	۵	مصاب	گرفتار
۳	حشره	زنده جان کوچک	۶	حمای لکه دار	یک نوع مرض

درس چهلم:

لطیفه

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، روباه را بشناسند و در مورد به دیگران سخن بگویند.

پرسشها:

- تصویر بالا را به دقت نگاه کنید و بگویید چه را می بینید؟
- کدام یک از شما می تواند نام چند حیوان را بگیرد؟
- روباه و شغال از جمله کدام نوع حیوانها هستند؟

در یکی از روزها شغالی مرغ پیر زنی را دزدید. پیرزن که سخت عصبانی شده بود، گفت: ای وای، مرغ دو سیره مرا شغال برد!

شغال از این مبالغهٔ پیرزن در تعجب بود که ناگهان روباهی آمد و به شغال گفت: چرا اینقدر بر آشفته و عصبانی هستی؟

شغال گفت: ببین، این پیر زن چقدر دروغ گو و بی انصاف است. به مرغی که یک چارک هم نیست، دوسیر می گوید، روباه گفت: بده ببینم کدام تان راست می گویید. شغال مرغ را به او داد.روباه وقتی مرغ را گرفت رو به فرار نهاده و گفت: به پیر زن بگو، مرغ را به پای من چهار سیر حساب کند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید تشویق، کمک و رهنمایی کند.
- در مورد درس گذشته پرسشها کند و درس جدید را با گذشته ارتباط دهد.
- جهت معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید از آنها پرسش های انگیزه یی بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و در مورد مفهوم آن معلومات مفید بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند و در مورد درس جدید به صورت گروپی مذاکره نمایند.
- یک نفر از هر گروپ نظر خود را در مقابل صنف به دیگران بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند بخوانند.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های عصبانی، آشفته، مبالغه و تعجب را بر تخته املاء بنویسد و دیگران نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود پرسشهای زیر را از شاگردان بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام شما در مورد مفهوم درس می تواند سخن بگوید؟
- آیا می توانند کلمه ها را درست بر تخته املاء بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان مفهوم درس را طی دو سطر در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	مبالغه	وصف از حد زیاد	۳	بر آشفته	قهر
۲	تعجب	حیرت کردن	۴	نهاد	گذاشت، بنیاد

درس چهل و یکم:

کار و کوشش

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند، در مورد سخن گفته بتوانند، نظم را به نثر تبدیل کنند و کلمه های هم وزن را در نظم نشان دهند.

پرسشها:

- که نام چند ولایت را می تواند بگیرد؟
- ما در مکتب چه را می آموزیم و در آینده از آن چگونه استفاده کنیم؟

ما نـــهالان باغ عـــــرفانیـــم — زادهٔ خـــــاک پاک افغانیـــــم
طفل امروز و مرد فـــــرداییـــم — درس خد مت به خاک می خوانیم
گر ز گردیز و یا بـــدخشانیـــم — یا ز غورات و یا سمنـــــگا نیـــم
گر ز غـــــزنی و یا ز لغمانیـــم — یا ز بغـــــلان و یا ز پـــــروانیم
همـــه اولاد قـــــوم افغانیـــــم — فرض خود خـــد مت و طن دانیم
خاک ما خاک سبز و شاداب است — صاحب نعمـت فـــــراوانیـــم
کوه و د شت وطن گلستـــان است — ما نگهبـــــان این گلستا نیـــم

درس ما درس کوشش و کـــار است
ما کتاب حیـــــات می خوانیـــم

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و درس را به آواز بلند بخواند.
- در مورد مفهوم متن و اینکه تمام ملیت های ساکن افغانستان، افغان گفته می شوند معلومات مفید و سودمند بدهد.
- دو کلمهٔ هم وزن درس را بر تخته بنویسد؛ مانند: عرفانیم، افغانیم

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد مفهوم درس با هم به صورت گروپی مذاکره کنند و یکتن گفتنی گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید
- کلمه های هم وزن را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.
- از هر گروپ دو نفر متن را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های نهالان، شاداب، کوشش و حیات را بر تخته بنویسد و دیگران نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را طرح نماید:

- که می تواند نظم را به صورت درست بخواند؟
- کدام شما می تواند در مورد مفهوم درس سخن بگوید؟
- آیا می توانند کلمه های هم وزن درس را نشان دهند؟
- آیا در مورد زحمت کشی وکوشش می توانند چیزی بگویند؟

کارخانه گی:

شاگردان درس را به نثر تبدیل کنند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	عرفان	معارف، شناخت، آگاهی	۲	شادان	خوش

درس چهل و دوم:

خلیل الله "خلیلی"

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، استاد خلیل الله خلیلی را بشناسند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند، و ماضی قریب را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- کدام شما استاد خلیل الله خلیلی را می شناسد؟
- استاد خلیلی از کجا بود؟

استاد خلیل الله خلیلی فرزند میرزا محمدحسین مستوفی الممالک عهد امیر حبیب الله خان بوده است. استاد خلیلی در ماه شوال ۱۳۲۴ هـ. ق. در شهر کابل در مجاورت زیارت شاه دو شمشیره « رح » در سرای پدر خود که به نام باغ شهر آرا یاد می شد به دنیا آمد.

استاد خلیلی در نظم و نثر، آثار استادانه یی از خود باقی گذاشته است. مقالات تحقیقی و اشعارش در مجلات کابل از جمله در مجلهٔ آریانا و سایر نشریه ها به چاپ رسیده است.

فعالیت معلم:

- کار خانه‌گی شاگردان را ملاحظه کند.
- درس را به آواز بلند بخواند.
- در مورد زنده گی استاد خلیلی به شاگردان معلومات بدهد.
- یک فعل ماضی قریب را بر تخته بنویسد؛ مانند: گذاشته است.

فعالیت شاگردان:

- شاگردان درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد متن به صورت گروپی مذاکره کنند و یکنفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان خود بخواند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را نماید:

- کدام یک از شما می تواند درس را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند ماضی قریب را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی :

به شاگردان گفته شود که متن درس را حفظ نمایند و در کتابچه های خود رو نویس کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	مستوفی الممالک	وزیر مالیه	۳	مجاورت	پهلو، کنار، نزدیکی
۲	عهد	زمان	۴	مقالات	مقاله ها

درس چهل و سوم:

اطلاعات جمعی

هدف: شاگردان درس را بخوانند، بنویسند، اطلاعات جمعی را بشناسند، انواع آن را بدانند و در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند.

پرسشها:

- در تصویر بالا چه ها را می بینید؟
- که می تواند در مورد اطلاعات جمعی سخن بگوید؟
- کدام چیزها اطلاعات جمعی گفته می شود؟

اطلاعات جمعی در هر کشور و اجتماع به وسایل عمومی، خبری معلوماتی، پخش اکتشافهای علمی و نظریات مردم گفته می شود.

اطلا عات جمعی در یک کشور، اهمیت فوق العاده دارد به این معنی که، امروز در کنار قوای سه گانه (مقننه، قضائیه، اجراییه) اطلاعات جمعی نیز به حیث قوۀ چهارم عرض وجود نموده است، زیرا اطلاعات جمعی در بلند بردن سطح آگاهی ذهنی، انکشافی، فکری و روشن نمودن اذهان مردم نقش مهمی دارد.

اطلاعات جمعی موضوعاتی را در امر رشد و استحکام دولت و جامعه و اصلاح آنها همچنان بازتاب نظریات انتقادات مردم و حل مشکلات آن ها به نشر می رساند.

اطلاعات جمعی روابط میان مردم و دستگاه های دولت را تأمین و پیامهای شان را به همدیگر می رساند. بشر از زمانه های قدیم برای رسانیدن اخبار و آگاهی مردم از وسایل و شیوه های مختلف (جهرچی، کبوتران نامه رسان) کار می گرفتند، اما وقتی ماشین چاپ به و جود آمد و اطلاعات جمعی به فعالیت آغاز کرد، آگاهی و معلومات جمعی عام گردید، بعد از آن وسایل خبر رسانی؛ مانند: رادیو، تلویزیون، انترنت، کمپیوتر و غیره اختراع شد و کار خبر رسانی را آسان ساخت.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- جهت کسب معلومات قبلی شاگردان از آنها پرسشهای انگیزه یی نماید.
- درس را به آواز بلند بخواند.
- در مورد اطلاعات جمعی معلومات مفید بدهد.
- کلمه ها و جمله های مشکل را معنی و به زبان ساده بیان دارد.
- یک وسیله اطلاعات جمعی را بر تخته بنویسد؛ مانند: "رادیو"

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند و در مورد مفهوم آن با هم دیگر بحث نمایند.
- نظریات و برداشت شان را از مفهوم درس در مقابل صنف به دیگران بگویند، دو شاگرد از هر گروپ درس را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های" اطلاعات جمعی، کمپیوتر، انترنیت و تلویزیون" را بر تخته بنویسند و دیگران در مورد نظر دهند.
- نام وسیله های اطلا عات را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم صاحب جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را طرح نماید:

- کدام یک از شما می تواند درس را درست بخواند و بنویسد؟
- که می تواند در مورد مفهوم درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند نام وسایل اطلاعات جمعی را بیان نمایند؟

کارخانه گی:

به شاگردان گفته شود تا از روی کلمه های مشکل درس سه با ر بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	اطلاعات جمعی	رسانه های همگانی	۴	اذهان	ذهن ها، فکرها
۲	پخش	نشر	۵	استحکام	محکم و پایدار
۳	اکتشاف	کشف کردن	۶	اختراع	چیز نو ساختن

درس چهل وچهارم:

ضرب المثل ها

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آنها را بدانند و در مورد سخن گفته بتوانند.

هر سخن جایی و هر نکته مکانی دارد.

پرسشها:

- در چوکات چه نوشته شده است؟
- هدف از گفتن ضرب المثل ها چیست؟
- که می تواند یک ضرب المثل بگوید؟

۱. **برگ سبز تحفهٔ درویش.**
۲. **هرگلی که می زنی، به سر خویش می زنی.**
۳. **کوه به کوه نمی رسد، ولی آدم به آدم می رسد.**
۴. **صد سال در قید زندان باشی، یک ساعت با آدم نادان نه.**
۵. **کور خود، بینای مردم.**
۶. **چیزی که عیان است، چی حاجت به بیان است.**
۷. **مشت، نمونهٔ خروار.**
۸. **شنیدن، کی بود مانند دیدن.**
۹. **سالی که نیکوست، از بهارش پیداست.**
۱۰. **اگر گاو سیاه است، شیرش سفید است.**
۱۱. **آفتاب، به دو انگشت، پنهان نمی شود.**
۱۲. **دستم به آلو نمی رسد، آلو ترش است.**

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس از آنها پرسشها نماید، درس را به آواز بلند بخواند.
- کلمه های مشکل درس را بر تخته بنویسد و آن را معنی کند.
- در مورد ضرب المثل ها معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد متن به صورت گروپی با یکدیگر بحث و گفتگو نمایند و مفهوم را یک نفر از هر گروپ در مقابل صنف به دیگران بیان دارد.
- دو نفر از هر گروپ متن را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- یک نفر از هر گروپ یک ضرب المثل را بر تخته املا بنویسد و دیگران در مورد نظر بدهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از شاگردان پرسشهای زیر را نماید:

- که می تواند متن را درست بخواند و بنویسد؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد مفهوم انذرز ها به دیگران سخن بگوید؟
- آیا شاگردان توانستند کلمه ها را بر تخته املا بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان ضرب المثل ها را حفظ کنند و هر کدام چهار ضرب المثل در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	تحفه	هدیه	۴	مکان	جای
۲	درویش	فقیر	۵	عیان	آشکار
۳	نکته	سخن	۶	حاجت	ضرورت

درس چهل و پنجم:

وحدت ملی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، و حدت ملی و مفهوم آن را بدانند، در مورد سخن گفته بتوانند و جمع کلمه ها را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- چرا شما به سخنان دیگران احترام می کنید؟
- چرا ما به عنعنات و رسم و رواجهای دیگران احترام کنیم؟
- چرا در شادی و غم دیگران اشتراک کنیم؟

ما می دانیم که احترام متقابل یکی از شیوه های ایجاد و حدت ملی است. احترام متقابل بین افراد خوشبینی را به و جود می آورد. احساس خوشبینی به مرور زمان تولید حس همفکری می کند، لذا یکی از پایه های مهم و حدت ملی همفکری است. باید توجه و درک شود که کدام روشها می تواند ما را کمک کند تا عملاً روحیه احترام متقابل و همفکری را در خویش ایجاد و به میان آوریم. فقط می توان این نکات را به طور جدی در نظر داشته باشیم، زبان و لهجهٔ یکدیگر را احترام نماییم، به رسوم و عنعنات قومها و قبیله های مختلف احترام و توجه داشته باشیم. از عادات و عنعنه های قومهای مختلف معلومات حاصل نموده به آن علاقه بگیریم. در مراسم شادی و غم قومهای مختلف باید اشتراک ورزیم و در صورت امکان ازدواجها در بین افراد و قومهای مختلف صورت گیرد که این دوستیها و خویشاوندیها می تواند ضامن وحدت ملی در کشور ما باشد.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد، آنان را تشویق ، رهنمایی و کمک کند.
- متن را به آواز بلند بخواند و معنی کند، در مورد پرسشهای انگیزه یی جهت معلومات قبلی شاگردان بنماید.
- یک کلمهٔ جمع را بر تخته بنویسد؛ مانند: (روشها)

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند، به صورت گروپی در مورد مذاکره و مباحثه کنند و یک تن نظر گروپ خود را در مقابل صنف به همصنفان بیان دارد.
- یک شاگرد از هر گروپ در مقابل همصنفان متن را به آواز بلند بخواند.
- یک شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف بیاید و یک جمله در مورد و حدت ملی بر تخته بنویسد و دیگران بالای آن نظر دهند ، مورد تشویق ، رهنمایی و کمک قرار گیرد.
- گروپ ها یک به دیگر کلمه ها ی " احترام، و حدت ملی، شیوه، متقابل و روحیه" را املا بگویند و در کتابچه های خود بنویسند.
- کلمه های جمع را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از شاگردان پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام شما می تواند در مورد مفهوم درس سخن بگوید؟
- که می تواند کلمه ها و جمله ها را بر تخته درست بنویسد؟
- آیا می توانند جمع کلمه ها را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در مورد و حدت ملی پنج جمله در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	ایجاد	به میان آوردن	۴	عادات	جمع عادت
۲	شیوه	روش	۵	علاقه	دلچسپی
۳	افراد	اشخاص، جمع فرد	۶	عنعنات	رسم و رواج،جمع عنعنه

درس چهل و ششم:

مواد مخدر

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، انواع مواد مخدر را بشناسند، اضرار آن را بدانند، در مورد سخن گفته بتوانند و نام انواع مواد مخدر را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- شما نامی از مواد مخدر شنیده اید؟
- که می تواند در مورد سخن بگوید؟
- به کدام چیزها مواد مخدر گفته می شود؟

مواد مخدر به چیز هایی گفته می شود که استعمال آن برای انسان مضراست. انسانهای عاقل و دانشمند هیچگاه نمی خواهند به آن علاقه نشان دهند، چرا که آنها می دانند که مواد مخدر هیچ نفعی به انسان ندارد و استعمال آن بدن را ضعیف می‌سازد و سبب خرابی اقتصاد شخص می گردد.

چرس، تریاک هیرویین، مورفین، کوکایین، و... مواد مخدر اند و استعمال آنها بالای روح و روان انسان تأثیر بسیار منفی داشته و اعصاب را خراب می سازد. اشخاصی که به این مواد عادت دارند، استقرار فکری ندارند. آنها به صورت دیوانه‌گان در جامعه گشت و گذار می نمایند. هیچکس به آنها نزدیکی و دوستی نمی نماید و مورد نفرت همه گان قرار می گیرند. اینچنین اشخاص نه تنها باعث رنج و ناراحتی افراد، خانواده و خویشاوندان خود می شوند بلکه اعضای باطل جامعه نیز محسوب می شوند.

جامعهٔ انسانی این قسم اشخاص را به دیدهٔ بد می نگرند و وجود آنها را بار دوش دیگران می داند. زنده گی آنها شکل میکروب را دارد، زیرا همانطوریکه میکروبها سبب انتقال امراض گوناگون می شوند اشخاص مبتلا و معتاد به مواد مخدر نیز باعث سرایت مریضی اعتیاد در اجتماع اند. بته های تنباکو، چرس و تریاک نباید زرع شود. از ورود سگرت، نسوار و شراب که در زمره دخانیات و مسکرات محسوب میشوند و سبب بربادی جامعهٔ ما می گردد باید به صورت جدی جلوگیری به عمل آید، تا جامعه و مردم از شر آنها در امان باشند و زنده گی عاری از این مشکلات را دنبال نمایند. چون دین مقدس اسلام استعمال مواد مخدر را منع نموده است، ما مسلمانان نیز باید از آن نفرت داشته و دوری کنیم.

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید آنان را تشویق کمک و رهنمایی کند.
- متن را به آواز بلند بخواند، درمورد مواد مخدر و اضرار آن معلومات همه جانبه بدهد.
- نام یک ماده مخدر را بر تخته بنویسد؛ مانند: " شراب"

فعالیت شاگردان:

- متن را به صورت خاموشانه بخوانند، به صورت گروپی در مورد مواد مخدر و ضررهای آن مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل همصنفان خود بخوانند.
- یک شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف کلمه های (مواد مخدر، مکروب، جلوگیری، مضر و دانشمند) ر ا بر تخته بنویسد و دیگران نظر دهند و تشویق نمایند.
- در یک گروپ دو نفری تمثیل کنند که چطور مواد مخدر انسان را ضعیف می سازد.
- کلمه ها وجمله های را که نمی دانند از معلم محترم بپرسند.
- نام مواد مخدر را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از شاگردان پرسشهای زیر را نماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- که می تواند مفهوم درس را به زبان ساده بیان کند؟

کارخانه گی:

شاگردان مفهوم درس را در کتابچه های خود یک مقاله بنویسند که پنج سطر را در بر بگیرد.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	مضر	ضرر دار	۶	می نگرند	می بینند
۲	مخدر	کرخت کننده	۷	انتقال	نقل دادن
۳	نفع	فایده	۸	امراض	مرض ها، بیماریها
۴	نفرت	دوری کردن	۹	عاری	خالی
۵	باطل	ناحق			

درس چهل هفتم:

صنعت قالین بافی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، صنعت قالین بافی را بشناسند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و چند جمله بنویسند.

پرسشها:

- در تصویرهای بالا چه چیزها دیده می شود؟
- آیا شما قالین را دیده اید؟
- از چه چیزی قالین را می سازند؟

صنعت قالین بافی در کشور ما سابقه بسیار طولانی دارد و در اکثر نقاط این سر زمین، مردم به بافتن قالین مشغول اند. قالین را در چوکات مخصوص آن که کارگاه نامیده می شود، مرتب می سازند و می بافند. در بافتن قالین از تار و پودکه از پشم گوسفند به دست می آید، استفاده می گردد.

ولایت های، کندز، بلخ، جوزجان، فاریاب، سرپل در بافت و تولید قالین شهرت به سزایی دارند. قالین را به طور عموم در افغانستان زنان و بچه ها می بافند، ترکمنها در قالین بافی مهارت بیشتری دارند.

قالین به اندازه های مختلف بافته می شود: ۱ متر، ۲ متر، ۳ متر، ۶ متر، ۱۲متر و زیاد تر از آن. این ساخته ها را به نام قالین کلان، قالین خورد، پشتی، قالینچه، سر دوشکی های قالینچه یی و جای نماز یاد می نمایند، قالین با فان به شوق و علاقهٔ خود تصویرها و گلهای مختلف را در قالین نقش می نمایند تا قالین زیبا و رنگارنگ معلوم شود.

قالین افغانی از شهرت فوق العاده یی بر خور دار است. عرضهٔ قالین افغانی در بازار های بزرگ جهانی مشتریان زیادی دارد و مورد استفاده قرار می گیرد.

هر سال از کشور ما به هزاران متر مربع قالین به کشور های مختلف جهان صادر می شود و از محصول آن عایدات زیادی نصیب هموطنان و وطن عزیز ما می گردد.

شاعری در وصف قالین بافی چنین سروده است:

رگ گل تار قالین تو باشد — جهان بازار قالین تو باشد
ولی دانم که فقرو نامرادی — نهان در دار قالین تو باشد

❊ ❊ ❊

ستاره، آسمان، مهتاب خفته — شتاب ماهیان در آب خفته
بود دستان قالین باف بیدار — اگر چه در نگاهش خواب خفته

دکتور ش. دیباج

فعالیت معلم:

- معلم صاحب کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید، تشویق، کمک و رهنمایی کند.
- در مورد درس گذشته پرسشها کند و درس جدید را با گذشته ارتباط دهد.
- با پرسیدن سؤالات انگیزه یی معلومات قبلی شاگردان را در مورد درس جدید معلوم نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد صنعت قالین معلومات مفید بدهد.
- معنی کلمه های مشکل را بر تخته بنویسد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس جدید به صورت گروپی مذاکره کنند یک شاگرد نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بیان دارد.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را به آواز بلند بخوانند.
- یک شاگرد از هر گروپ کلمه های " اکثر، مشتری و عرضه " را بر تخته بنویسد و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم صاحب جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را به صورت درست آموخته اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- چرا قالین بافی یک صنعت خوب است؟
- چطور می توانند کلمه ها و جمله ها را بر تخته بنویسند؟
- آیا می توانند بگویند که کدام ولایت ها در قالین بافی مشهور هستند؟

کارخانه گی:

شاگردان پنج سطر متن را در کتابچه های خود رو نویس کنند و در مورد صنعت قالین چهار جمله بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	اکثر	زیاد	۴	دار	دستگاه قالین بافی
۲	مرتب	به ترتیب	۵	عرضه	تقدیم
۳	مشتریان	خریداران			

درس چهل و هشتم:

فعل معلوم

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل معلوم را بشناسند، در مورد به دیگران بتوانند سخن بگویند و جمله های را بنویسند.

پرسشها:

- فعل را خوانده اید می توانید چند سخن در مورد بگویید؟
- کلمه معلوم به چه گفته می شود؟
- فعل معلوم کدام فعل است؟

فعل معلوم آنست که کنندۀ آن معین و آشکار باشد؛ مانند: پروین آمد. ناصر کتاب را آورد. شریف به مکتب رفت.

در سه جملۀ فوق پروین، ناصر و شریف کنندۀ کار اند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را مشاهده نماید آنان را کمک تشویق و رهنمایی کند.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان از درس جدید پرسشهای انگیزه یی را بنماید.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند، در مورد به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک تن نظر گروپ خود را در مقابل صنف برای همصنفان بیان دارد.
- یک شاگرد از هر گروپ متن را در مقابل همصنفان بلند بخواند.
- یک شاگرد از هر گروپ در مقابل دیگران مفهوم فعل معلوم را به طور شفاهی بیان نماید.
- یک نفر از هر گروپ جمله های " پروین آمد، ناصر کتاب را آورد، شریف مکتب رفت" را بر تخته بنویسند سایر شاگردان در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت آگاهی خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد فعل معلوم به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند فعل معلوم را در جمله مشخص نمایند؟
- چرا فعل معلوم خوانده و استعمال می شود؟

کارخانه گی:

شاگردان با استفاده از مثالهای متن پنج جمله در کتابچه های خود بنویسند که در آن فعل معلوم آمده باشد.

درس چهل و نهم

فعل مجهول

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، فعل مجهول را بشناسند، آن را در جمله مشخص نمایند در مورد سخن گفته بتوانند و جمله های را بنویسند که فعل مجهول در آن ذکر شده باشد.

زمین قلبه گردید.	**فریاد شنیده شد.**
متن خوانده شد.	**قصه گفته شد.**

پرسشها:

- که می تواند جمله های داخل چوکات را بخواند؟
- آیا معنی کلمهٔ مجهول را می دانید؟
- فعل مجهول چی معنی را افاده می کند؟

فعل مجهول آنست که فاعل یا کنندهٔ کار معین و معلوم نباشد و فعل به مفعول نسبت داده شده باشد. یعنی فاعل فعل مجهول ذکر نشده، به جای آن مفعول اصل جمله را تشکیل دهد؛ مثلاً: آهنگ خوانده شد. شیشه شکست. در دو جمله یی که نوشته شد فاعل فعل معلوم نیست. یعنی کی آهنگ را خواند؟ شیشه را چه کسی شکست؟

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- با پرسش سؤالها درس گذشته را با درس جدید ارتباط دهد.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان از آنها پرسشهای انگیزه یی بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد فعل مجهول به شاگردان معلومات دهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند، در مورد به صورت گروپی با هم مذاکره کنند و یک تن نظر گروپ خود را در مقابل صنف برای همصنفان بیان دارد.
- یک شاگرد از هر گروپ متن را در مقابل همصنفان بلند بخواند.
- یک نفر از هر گروپ جمله های « آهنگ خوانده شد، آهنگ شنیده شد» را بر تخته بنویسند و حالت مجهول آن را شرح کنند، دیگر شاگردان در مورد نظر خود را بیان کنند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت آگاهی خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد فعل مجهول به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند فعل مجهول را در جمله مشخص نمایند؟
- چرا فعل مجهول خوانده و استعمال می شود؟

کارخانه‌گی:

شاگردان چهار جمله در کتابچه‌های خود بنویسند که فعل مجهول در آن به کار رفته باشد.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	مجهول	نامعلوم	۴	ذکر	بیا ن
۲	معلوم	نمایان، آشکار	۵	فاعل	کنندۀ کار

درس پنجا هم:

کلمه های همریشه

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، کلمه های همریشه را بشناسند، در مورد سخن گفته بتوانند و موارد استعمال آنها را بدانند.

پرسشها:

- آیا کلمه های همریشه را قبلاً خوانده اید؟
- کدام کلمه ها کلمه های همریشه گفته می شوند؟
- چرا کلمه های همریشه را می خوانیم؟

کلمه های همریشه به کلمه های گفته می شود که ریشهٔ آنها عمومی اند؛

مانند جمله های زیر:

۱- سعادت در فعالیت و کار نهفته است.

۲- کار گر در دکان مشغول کار است.

۳- انسان پرکار زود تر به مقصد می رسد.

۴- شخص بیکار را کس دوست ندارد.

در جمله های بالا از یک ریشهٔ عمومی (کار) کلمه های (کارگر، پرکار، بیکـــار) ساخته شده است.

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ببیند و آنان را تشویق، رهنمایی و کمک کند.
- برای درک معلومات قبلی شاگردان از درس جدید پرسشهای بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و در مورد کلمه های همریشه معلومات دهد.
- یک کلمه همریشه را بر تخته بنویسد؛ مانند: « علم » و آن را در جمله ها نشان دهد. انسان بی علم را هیچکس دوست ندارد، احمد یک شخص عالم است، محمود در مکتب معلم است، شریف متعلم صنف دهم است.

فعالیت شاگردان:

- شاگردان متن را خاموشانه بخوا نند.
- به صورت گروپی در مورد کلمه های همریشه مباحثه و مذاکره کنند و یکتن از هر گروپ در مقابل صنف نظر خود را بگوید.
- دو نفر از هر گروپ متن را در مقابل همصنفان بخواند.
- شاگردان از کلمه همریشه « پاک» جمله ها بسازند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد به دیگران معلومات دهد؟
- چرا کلمه های همریشه را در جمله ها به کار می برند؟
- آیا کلمه های همریشه را در متن نشان داده می توانند؟

کارخانه گی:

شاگردان کلمه همریشهٔ (دانش) را در جمله هـای مختلـف بـه کـار برنـد و در کتابچـه هـای خـود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	سعادت	نیکبختی	۴	بیکار	کسی که شغل نداشته باشد
۲	کار گر	کارکننده	۵	نهفته	پنهان
۳	پرکار	همیشه مشغول کار	۶	مقصد	هدف، آرزو

درس پنجاه ویکم:

قید

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، قید را بشناسند، ا نواع آن را بدانند و در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند.

قید زمان - قید مکان - قید مقدار - قید حالت

پرسشها:

- که می تواند کلمه های داخل چوکات را بخواند؟
- آیا شما قبلاً نامی از قید شنیده اید؟
- قید را چگونه تعریف می کنید؟
- کدام یک از شما می تواند یک جمله بر تخته بنویسد که در آن قید آمده باشد؟

قید کلمه یی است که معنی فعل را در جمله مشخص و معین می کند، زیرا فعل در جمله دارای معنی نامشخص و نامحدود می باشد.

از نگاه معنی، قید به انواع مختلف تقسیم شده است که ما در اینجا چهار قید را نام گرفته تعریف می کنیم:

۱. **قید زمان: که وقت وقوع فعل را تشخیص و تعیین می کند؛ مانند: دیروز، دیشب، امسال، پارسال و غیره.**
۲. **قید مکان: که محل و قوع فعل را توضیح می کند؛ چون: اینجا، آنجا، بالا، پایین، درون، بیرون، پس، پیش، راست، چپ وغیره.**
۳. **قید مقدار: که وضع و نوع فعل را از نگاه کمیت و اندازه نشان می دهد؛ مثلاً: بسیار، کم، فراوان، بیشتر، ذره ذره، قطره قطره و غیره.**
۴. **قید حالت: آنست که چگونه گی و ضع و نوع فعل را بیان می کند؛ مانند: زود زود، آهسته آهسته، روان، خندان، گروه گروه، یکباره و غیره.**

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد. از چند شاگرد در مورد درس گذشته پرسش به عمل آید.
- پرسشهای انگیزه یی در ارتباط معلومات شاگردان در مورد درس جدید بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند، در مورد قید و انواع آن معلومات بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد قید و انواع آن به صورت گروپی مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را در مقابل صنف به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ قید و انواع آن را بر تخته بنویسند و بخوانند، دیگران نظر بدهند. آنها تشویق، رهنمایی و کمک شوند و اشتباهات اصلاح شود.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند متن را درست بخواند؟
- کی می تواند مفهوم درس را به دیگران بگوید؟
- می توانند بگویند که قید چگونه یک کلمه است؟
- چند نوع قید را می شناسند؟

کارخانه گی :

شاگردان متن را در کتابچه های خود رو نویس کنند و آنها را حفظ نمایند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	نا مشخص	نا معلوم	۴	مکان	جای
۲	نا محدود	بدون حد و اندازه	۵	مقدار	اندازه
۳	زمان	وقت	۶	کمیت	تعداد

در س پنجاه و دوم:

ولایت کاپیسا

هدف: شاگردان متن را درست بخوا نند، بنویسند، با ولایت کاپیسا آشنا شوند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و اسم های خاص و عام را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- ولایت کاپیسا در کدام سمت کابل موقعیت دارد؟
- که می تواند در مورد ولایت کاپیسا چیزی بگوید؟

ولایت کاپیسا در شمال شرق کابل و اقع گردید ه است که در حدود ۳۰۰۰ سال قدامت تاریخی دارد. مرکز آن محمود راقی می باشد. حصهٔ اول کوهستان، حصهٔ دوم کوهستان، نجراب، تگاب ، اله سای و کوه بند از جمله و لسؤالی های آن است. آب و هوای آن مانند کابل: زمستان سرد و تابستان معتدل دارد. بلندی آن از سطح بحر به ۱۵۰۰ الی ۲۰۰۰ متر می رسد و مساحت آن ۱۸۷۱ کیلومتر مربع است.

پیداوار مهم زراعتی آن: گندم، جواری، برنج، لوبیا و پنبه می باشد، که پنبهٔ کوهستان، انار تگاب، پنیر و چهار مغز نجراب و توت کوه بند در سطح مملکت درجه عالی را حایز هستند. کوهستان با داشتن جاهای تاریخی و آب و هوای خوش همیشه مورد توجه سیاحان بوده است. از جملهٔ نقاط دیدنی آن می توان از کوه ریگ روان، تپهٔ حصارک و منظرهٔ زیبا و خوش آب و هوای صیاد نام برد که مردم همیشه برای تفریح و سرگرمی به آنجا ها رفته، میله ها برپا می کنند. همچنان در منطقهٔ حصه اول کوهستان فابریکهٔ بزرگ نساجی که به نام فابریکه نساجی گلبهار مسمی است، نیز موجود است که با تولیدات زیاد، اهمیت بزرگ اقتصادی را در سطح مملکت دارد.

مردم ولایت کاپیسا علم دوست و دانش پرور اند و علاقهٔ فراوان به تعلیم و تربیه دارند. مکتب های دختران و پسران در هر ولسؤالی این ولایت باز بوده و جوانان با شوق فراوان مشغول فراگرفتن علم و دانش هستند. موجودیت پوهنتون البیرونی و دارالمعلمین عالی در این ولایت نمایانگر دانش پروری و علم دوستی مردم این سر زمین است.

این خطهٔ باستانی دانشمندان، نویسنده گان و شعرای توانایی را در آغوش پر مهر خود پرورده است. از شخصیت های ملی و تاریخی آن می توان از غازی میر مسجدی خان کوهستانی نام برد که در جنگ افغان و انگلیس افتخارات زیادی را نصیب کشور ما گردانیده است.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند.
- پرسشهای انگیزه یی در مورد معلومات قبلی شاگردان به درس جدید بنماید.
- متن درس را به آواز بلند بخواند.
- در مورد درس معلومات مفصل و مفید بدهد.
- یک اسم خاص و یک اسم عام را بر تخته بنویسد؛ مانند: " نجراب" " جواری"

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس به صورت گروپی باهم مذاکره کنند و یک تن از هر گروپ نظر خود را بیان کند.
- دو شاگرد از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل صنف بخوانند.
- اسم های خاص و عام متن را نشان داده و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را به صورت درست آموخته اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام شما می تواند درس را به صورت درست بخواند؟
- که می تواند در مورد درس به دیگران مختصر معلومات دهد؟
- آیا می توانند اسمهای خاص و عام را در متن مشخص نمایند؟

کارخانه گی:

کلمه های" سیا حان، تقویت، ولایت و مسمی" را در جمله های مناسب ادبی استعمال و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	توریست	سیاح، جهانگرد	۴	تقویت	قوی ساختن
۲	سیا حان	جهانگردان	۵	مصروف	مشغول
۳	مسمی	نام نهاده شده			

درس پنجاه وسوم:

ابراهیم « صفا »

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند و با شاعران توانای کشور خود آشنا شوند.

پرسشها:

- که در مورد ابراهیم « صفا » می تواند چیزی بگوید؟
- چرا سوانح شاعران را می خوانیم؟

محمد ابراهیم « صفا » فرزند محمد صفر در سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی در کابل زاده شد. علوم متداول را نزد استادان همان زمان کسب کرد و در سال ۱۳۱۰ ه .ش. به غرض آموزش بیشتر به هندوستان روانه شد. صفا وقتی از هند برگشت، به کار های اداری در وزارت معارف و وزارت خارجهٔ آن زمان توظیف شد. از برج عقرب سال ۱۳۱۱ ه .ش. تا سرطان ۱۳۲۵ ه . ش. محبوس گردید و بعد از رهایی از حبس دو باره به وظایف مختلف در حکومت آن وقت گماشته شد. در سال ۱۳۳۲ ه .ش. به حیث مدیر مسؤول روزنامهٔ اصلاح مؤظف و در همان سال به تقاعد سوق داده شد.

ابراهیم صفا علاوه بر کار های اداری در نویسنده گی و شاعری نیز دست قوی داشت که آثار گرانقدرش در اکثر جریده ها، مجله ها و دیگر نشریه های کشور به نشر رسیده است. از آثار قلمی او تنها دو اثر ارزشمندش به نامهای: « مختصر منطق » و « نوای کهسار» طبع و نشر شده است.

این نویسندهٔ ماهر و شاعر چیره دست وطن ما در سال ۱۳۵۹ ه .ش. وفات کرد.

نمونهٔ کلام او:

لالهٔ آزاد

من لالهٔ‌آزادم، خود رویم و خود بویم - در دشت مکان دارم، هم فطرت آهویم
آبم نم بارانست، فارغ زلب جویم - تنگ است محیط آنجا،در باغ نمی رویم
من لالهٔ آزادم ، خود رویم و خود بویم

از خون رگ خویش است،گررنگ به رخ دارم - مشاطه نمی خواهد، زیبایی رخسارم
بر ساقهٔ خود ثابت، فارغ ز مدد گارم - نی در طلب یارم، نی در غم اغیارم
من لالهٔ آزادم، خود رویم و خود بویم

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و غلطی ها را اصلاح نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و معنی نماید.
- در مورد زنده گینامه ابراهیم « صفا » معلومات بیشتر دهد.

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد معنی و مفهوم درس با همدیگر به صورت گروپی مذاکره کنند و یکتن از هر گروپ نظر گروپ خود را به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را به آواز بلند بخوانند.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های " فطرت، محیط، مشاطه و اغیارم" را بر تخته املا بنویسند .

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- کدام یک از شما می تواند درس را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد مفهوم متن به دیگران سخن بگوید؟

کارخانه گی :

شاگردان نمونهٔ کلام ابراهیم « صفا » را در کتابچه های خود رو نویس کنند و حفظ نمایند.

لغتها

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	متداول	مروج	۶	مشاطه	آرایشگر
۲	محبوس	حبس، بندی	۷	ساقه	کمر، میان
۳	گماشته شد	مقرر شد	۸	ثابت	واضح شدن
۴	تقاعد	باز نشته شدن از وظیفه رسمی	۹	اغیار	دشمنان، بیگانه گان
۵	فطرت	طبیعت، ذات	۱۰	چیره دست	توانا

درس پنجاه و چهارم:

نا بینای چراغ به دست

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، نابینا را بشناسند، مفهوم درس را بدانند، در مورد سخن گفته بتوانند و علامت گذاری را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- در تصویر چه را می بینید؟
- نابینا به کدام شخص گفته می شود؟

نابینایی درشب چراغی در دست و سبویی بر دوش، در راهی می رفت. فضولی به وی رسید و گفت:

ای نادان، روز و شب پیش تو یکسان است و روشنی و تاریکی در چشم تو برابر، این چراغ را فایده چیست؟

نابینا بخندید و گفت:

این چراغ نه از بهر خود است، بلکه از برای چون تو کور دلان بی خرد است، تا با من پهلو نزنند و سبوی مرا نشکنند.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و غلطی ها را اصلاح نماید.
- درس را به آواز بلند بخواند و مفهوم آن را به زبان ساده واضح سازد.
- یک علا مت را بر تخته بنویسد؛ مانند: گفت:

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- در مورد مفهوم درس با همدیگر بحث نمایند و مفهوم آن را به زبان ساده بیان کنند.
- نشانه گذاری ها را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند بخوانند و دیگران نظر دهند.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های " نابینا، سبو و کور دلان" را بر تخته بنویسد و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را آموخته اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام یک شما می تواند در مورد مفهوم متن به دیگران معلومات دهد؟
- آیا می توانید علامه های شارحه و سؤالیه را در متن نشان دهید؟

کارخانه گی :

شاگردان مفهوم درس را درکتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	سبو	کوزه	۴	کور دلان	نادان، جاهل
۲	دوش	شانه	۵	بی خرد	بی عقل
۳	فضول	یاوه گویی	۶	پهلو	شانه

درس پنجاه و پنجم:

مورچهٔ زحمتکش

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و در دو سطر بتوانند مفهوم درس را خلاصه کنند.

پرسشها:

- آیا مورچه را می شناسید؟
- مورچه در کجا زنده گی می کند؟

آورده اند که مورچه یی کمر جهد بر بسته و از تودهٔ خاکی که نقل آن آدمیان را به زحمت بسیار میسر می شد ذره ذره می برد و به طرف دیگر می ریخت، مرغی بر او گذر کرد، مورچه یی دید ضعیف و نحیف که با نشاط تمام دست و پا می زد و در نقل آن خاک جد بسیار و جهد بیشمار به جای می آورد.

گفت: ای ضعیف بنیه و نحیف پیکر، این چه کار است که پیش گرفته یی و این چه مهم است که در آن خوض کرده ای؟

مورچه گفت: هر که قدم جد و جهد در کاری نهد و استقامت ورزد به مقصود خود نایل گردد. من عزم این کار کرده ام و قدم اقدام در راه نهاده، اگر پیش بروم به مقصد می رسم و الا معذورم خواهند داشت.

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه کند و غلطی ها را اصلاح نماید.
- جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید از آنها پرسش های انگیزه یی را بنماید.
- درس را به آواز بلند بخواند و مفهوم آن را به شاگردان بگوید.

فعالیت شاگردان:

- درس را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد مفهوم متن با همدیگر بحث و گفتگو نمایند و یک نفر از هر گروپ نظر و گفتنی گروپ خود را به دیگران بیان دارد.
- دو تن از هر گروپ درس را به آواز بلند بخوانند و دیگران در مورد نظر دهند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را نماید:

- که می تواند درس را درست بخواند؟
- که می تواند در مورد مفهوم درس سخن بگوید؟

کارخانه گی:

شاگردان مفهوم درس را در دو سطر خلاصه کرده و در کتابچه های خود بنویسند.

.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	ساعی	کوشش کننده	۶	نحیف	لاغر
۲	جهد	کوشش	۷	بی شمار	بی حساب
۳	نقل	بردن	۸	خوض	فکر، دقت کردن
۴	میسر	آماده	۹	نایل	کامیاب
۵	جد	تیزی	۱۰	معذور	عذرداشتن

درس پنجاه و ششم:

کمک و همکاری

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، کمک و همکاری را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و فعل حال را در متن مشخص کنند.

پرسشها:

- آیا شما گاهی در خواب ترسیده اید؟
- اگر کسی ترسیده باشد با او چه می کنید؟

جمیله دختری است، ده ساله که همراه با خانوادهٔ خود در قریهٔ دور از شهر زنده گی می کند. او شبی در خواب دید، با برادرش در زمینها مشغول ساعت تیری استند که ناگهان یک مین کلان انفجار می کند. جمیله تکان خورده، از خواب بیدار شد در حالی که چشمانش از حدقه بر آمده بود و بدنش می لرزید، دویده، خود را در آغوش مادرش انداخت و خوابی را که دیده بود برایش قصه کرد.

مادرش گفت: جمیله جان، هر کسی که می ترسد، باید ترس خود را به دیگران قصه کند تا ترسش کمتر شود و حالا من برایت می گویم که ترس یعنی چه؟... قلمت را بگیر و یک بلای بزرگ رسم کن که بسیار بد قواره و زشت باشد و بعد رسم را پاره پاره کن. حالا فهمیدی که خودت بلا را درست کردی و خودت آن را نابود کردی. پس به همین گونه می توانی که اثر خوابهای ترسناک را نیز از خود دور نمایی.

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید، آنها را تشویق، کمک و رهنمایی کند.
- در مورد درس جدید جهت دانستن معلومات قبلی آنها از آنان پرسشهای انگیزه یی بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند و شاگردان را به گروپ ها تقسیم کند.
- یک فعل حال را بر تخته بنویسد؛ مانند: « می گویم »

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس مذاکره کنند یک نفر از هر گروپ گفتنی های گروپ خود را به دیگران بیان کند.
- یک شاگرد از هر گروپ درس را در مقابل صنف به آواز بلند بخواند.
- یک شاگرد از هر گروپ کلمه های " آغوش، ناگهان و انفجار" را بر تخته املا بنویسد و دیگران فعل حال را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را آموخته اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام یک از شما می تواند در مورد درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا می توانند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟
- آیا توانستند فعل حال را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در مورد مفهوم متن در سه سطر یک مقاله بنویسند که فعل حال در آن آمده باشد.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	انفجار	ترکیدن	۴	حدقه	مردمک چشم
۲	ناگهان	دفعتاً	۵	همین‌طور	همین قسم
۳	آغوش	بغل	۶	قریه	محله، دِه

درس پنجاه و هفتم:

حقوق مادر

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، حقوق مادر را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و نظم را به نثر تبدیل کنند.

پرسشها:

- که می تواند در مورد حقوق مادر صحبت نماید؟
- کدام یک از شما در باره موقف مادر در خانواده می تواند صحبت کند؟

پسر جان، قدر مادر دان که دایم — کشد رنـج پسر بیچـاره مادر
زجـان محبـوبتر دانَش که دارد — تـرا محبـوبتـر بیچـاره مادر
از ایـن پهلـو به آن پهلـو نغلتد — شب از بیم خطر بیچـاره مادر
برای اینکه شب راحـت بخوابـی — نخوابد تا سحـر بیچـاره مادر
به مکتب چون روی تا باز گـردی — بود چشمش به در بیچاره مادر

تمـام حاصلش از عمر اینست
که دارد یک پسر بیچاره مادر

مایل

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید، آنان را تشویق، کمک و رهنمایی کند.
- متن را به آواز بلند بخواند و در مورد حقوق مادر معلومات همه جانبه بدهد.
- نظم را به نثر تبدیل کند.

فعالیت شاگردان:

- درس را به صورت خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد مفهوم درس با هم مذاکره نمایند و یک نفر از هر گروپ نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو شاگرد از هر گروپ درس را به آواز بلند در مقابل همصنفان خود بخوانند.
- یک شاگرد از هر گروپ کلمه های " محبوبتر، نه غلتد و باعث" را بر تخته بنویسند، و دیگران در مورد نظر دهند و تشویق نمایند.
- شاگردان سه سطر اول درس را به نثر تبدیل کنند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را نماید:

- آیا شاگردان متن را درست خوانده می توانند؟
- آیا می توانند در مورد حقوق مادر به دیگران سخن بگویند؟
- آیا شاگردان کلمه ها را به صورت درست بر تخته می توانند بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان مفهوم جمله ذیل را در کتابچه های خود بنویسند؟

چرا رضای مادر، باعث خوشنودی و رضای خداوندﷻ می شود؟

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	محبوبتر	عزیزتر	۴	باعث	سبب
۲	نغلتد	نیفتد	۵	خوشنودی	رضایت

درس پنجاه و هشتم:

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، صحت و تندرستی را بدانند و در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند.

ورزش کنیم تا صحتمند باشیم

پرسشها:

- در چوکات بالا چه نوشته شده است؟
- چطور می توانیم خود را از مبتلا شدن به مریضی نجات بدهیم؟

تندرستی از دو کلمهٔ مستقل (تن و درست) ترکیب یافته است که معنی آن تن سالم و صحتمند می باشد.

نمو سالم جسمی، اساس و بنیاد نموی ذهنی شمرده می شود چنانچه گفته اند: عقل سلیم در بدن سالم است. سلامتی جسم انسان تاثیر بسیار مفید و ارزنده بالای ذهن، عقل و شخصیت انسان دارد. از این رو بر ما لازم است تا با مراعات کردن نظافت و پاکی، خوردن غذاهای مفید و مناسب و با اجرای فعالیت های ورزشی خود را از مبتلا شدن به بیماری های مختلف نجات داده، جسم سالم و صحتمند داشته باشیم.

هر صبح وقت که از خواب بیدار می شویم، وضو نموده، بعد از ادای نماز درس های خود را بخوانیم و ورزش کنیم. زمانیکه گرمای هوا زیاد باشد، بعد از کار کردن و عرق کردن غسل کنیم و کسی که یک روز بعد یک بار غسل می کند و خود را با آب وصابون پاک می شوید از امراض جلدی مثل: بخار، دانه، خارش سر نجات می یابد. کوشش کنیم که از آب های پاک و صحی استفاده کنیم و دندانهای خود را بعد از خوردن هر غذا به خصوص شیرینی همیشه با برس یا مسواک پاک بشوییم.

فعالیت معلم:

- وظیفه خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید، آنها را تشویق، رهنمای و کمک کند.
- در مورد درس جدید جهت دانستن معلومات قبلی شاگردان، از آنان پرسشهای انگیزه یی نماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد تندرستی معلومات مفید ارائه کند.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- به صورت گروپی در مورد درس مذاکره کنند و یک نفر از هر گروپ گفتنی های گروپ خود را به دیگران بیان کند.
- یک شاگرد از هر گروپ درس جدید را در مقابل صنف به آواز بلند بخواند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را بنماید:

- که می تواند متن را به صورت درست بخواند؟
- کدام یک از شما می‌تواند در مورد درس به دیگران سخن بگوید؟

کارخانه گی:

شاگردان کلمه های "تندرست، سالم، ورزش و بیماری" را معنی و در جمله های مناسب استعمال نمایند و در کتابچه‌های خود بنویسند.

در مورد تندرستی چهار جمله بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	ترکیب	یکجا شده	۳	بنیاد	اساس، تهداب
۲	نمو	رشد نمودن			

درس پنجاه و نهم:

لطیفه

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، لطیفه را بشناسند، مفهوم آن را بدانند و لطیفه را با دیگر نوشته‌ها فرق کنند.

پرسشها:

- که می تواند لطیفه را معنی نماید؟
- کدام یک از شما می‌تواند یک لطیفه بگوید؟

شخصی نزد منجمی رفت و از او خواست که روی طالع او را ببیند و در مورد آینده اش به وی معلومات دهد که آیا زنده گی او بهبودی پیدا می‌کند و ثروتمند خواهد شد یا نه؟

منجم گفت: بلی، چند سال بعد زنده‌گی تو خوب می‌شود و ستارهٔ اقبالت می‌درخشد.

شخص فوراً پرسید؟ یعنی پولدار و ثروتمند می‌شوم؟

منجم گفت: نخیر، بلکه به همین فقر و ناداری عادت می‌کنی!

فعالیت معلم:

- کار خانه گی شاگردان را ملاحظه نماید و آنها را تشویق، کمک و همکاری کند.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد درس معلومات مفید بدهد.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند، به صورت گروپی در مورد درس با هم مذاکره کنند و یک نفر نظر گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بگوید.
- دو نفر از هر گروپ متن را به آواز بلند در مقابل دیگران بخوانند.
- یک نفر از هر گروپ کلمه های " منجم، طالع، ثروتمند و می درخشد" را بر تخته بنویسد و دیگران در مورد درست بودن یا نبودن آن نظر دهند.
- یک نفر از هر گروپ یک لطیفه در مقابل همصنفان خود بگوید.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس را فهمیده اند پرسشهای زیر را از آنها بنماید:

- که می تواند متن را درست بخواند و بنویسد؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم درس را به دیگران بگوید؟
- آیا شاگردان توانستند کلمه ها را درست بر تخته بنویسند؟

کارخانه گی:

شاگردان لطیفه را حفظ کنند و روز آینده به همصنفان بگویند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	اقبال	طالع	۳	بهبودی	خوبی
۲	منجم	ستاره شناس	۴	ثروتمند	صاحب دارایی

درس شصتم:

پولیس ترافیک

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، پولیس ترافیک را بشناسند، وظایفی را که او انجام می دهد بدانند، در مورد به دیگران معلومات داده بتوانند و فعل حال را در متن نشان دهند.

پرسشها:

- که ترافیک را دیده است، در کجا؟
- کدام وظیفه را ترافیک انجام می دهد؟
- در کدام حالات از ترافیک کمک می خواهید؟

دِه ها، شهر ها، ولسؤالیها، ولایتها، یک کشور را تشکیل می دهند. وسایط نقلیه، چون: اسپ، کراچی، گادی، بایسکل، موتر سایکل، موتر و غیره وسایل ضروری زنده گی مردم می باشد. ازدیاد عبور و مرور در ولایتها نسبت به ولسؤالیها و در ولسؤالی نسبت به قریه ها زیاد تر است. مردم در همه جا برای حمل و نقل اموال خود از وسایط نقلیه استفاده می کنند.

به صورت عموم شهرها به تناسب نفوس خود مرکز ازدحام و رفت و آمد است شخص و یا اداره یی که این کارها را نظم می بخشد پولیس و یا ادارهٔ ترافیک است. در شهر، چهارراهی ها، پیاده روها، لوحه ها، خطهای سفید و سرخ، علامت ها، چراغهای سبز، سرخ، زرد وجود داردکه رهنمایی آن به دوش پولیس ترافیک است.

پولیس ترافیک به عابرین و راننده گان آگاهی می دهد که چطور حرکت کنند، کدام طرف بروند، مسیر خود را چطور تعیین کنند، پولیس ترافیک لباس مخصوص دریشی آبی، کلاه سفید، دستکش سفید و کفچهٔ ترافیکی دارد. مسؤولان ترافیک وظیفه دارند، سرکها را علامت‌گذاری کنند و راه رفت و آمد را معین سازند.

در جاهای معین جهت عبور و مرور چراغ نصب می نمایند، زمانی که اشارهٔ رفت را می دهد باید حرکت کنیم و زمانی که اشارهٔ توقف را می دهد باید توقف نماییم، تا از حادثهٔ ترافیکی محفوظ بمانیم.

پولیس ترافیک به مردم هدایت می دهد و از آنها تقاضا می نماید که از جاهای تعیین شده عبور نمایند و از طرفی که ترافیک می‌گوید استفاده کنند.

وظیفهٔ دیگر ترافیک آنست که از حادثه ها و تصادم موتر ها با یکدیگر جلو گیری کند، در صورتی که تصادم رخ دهد، مجرم را شناسایی نماید و زخمی ها و مجروحین را به اسرع وقت به شفاخانه انتقال دهد.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد و آن را ملاحظه کند.
- از سه شاگرد در مورد درس گذشته جهت اطمینان خود پرسشها نماید.
- سؤالهای انگیزه یی جهت معلومات و دانش قبلی شاگردان در مورد درس جدید بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.
- در مورد پولیس ترافیک و نحوهٔ فعالیت آن معلومات مفید را ارائه کند.
- یک فعل حال را بر تخته بنویسد؛ مانند: " می کنند "

فعالیت شاگردان:

- متن را درست و خاموشانه بخوانند.
- در مورد پولیس ترافیک و و ظیفهٔ آن به صورت گروپی مذاکره و مباحثه کنند و یک نفر از هر گروپ نظر و گفتنی گروپ خود را در مقابل صنف به دیگران بیان کند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل همصنفان متن را به آواز بلند بخوانند.
- دو نفر از هر گروپ در مقابل همصنفان بر تخته کلمه های " اسرع، انتقال، مسؤولین، ترافیک، نصب و حادثه ها " را بنویسند و دیگران در مورد نظر بدهند و اشتباهات اصلاح شود.
- فعلهای حال را در متن نشان دهند و در کتابچه های خود بنویسند.

ارزیابی:

معلم محترم جهت اطمینان خود از اینکه شاگردان درس جدید را فهمیده اند پرسشهای زیر را نماید:

- که می تواند درس را درست بخواند و بنویسد؟
- کدام یک از شما می تواند مفهوم درس را به دیگران بگوید؟
- ترافیک چه وظایف را انجام می دهد؟
- آیا می توانند فعل حال را در متن نشان دهند؟

کارخانه گی:

شاگردان در مورد کار ترافیک و نحوۀ آن چند جمله در کتابچه های خود بنویسند.

کلمه های « ماضی، وسایط، ازدیاد، حادثه ها و اسرع » را معنی و در جمله های مناسب ادبی استعمال کنند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	ماضی	گذشته	۱۰	مسیر	راه، طریق
۲	تشکیل	شکل دادن	۱۱	تعیین	معین ساختن
۳	وسایط	جمع واسطه	۱۲	توقف	ایستاد، از حرکت باز ماندن
۴	نقلیه	انتقال دهنده	۱۳	هدایت	رهنمایی
۵	ازدیاد	زیادی	۱۴	حادثه	واقعه
۶	ازدحام	بیروبار، کثرت	۱۵	تصادم	به هم خوردن
۷	دوش	شانه	۱۶	اسرع	زود ترین
۸	عابرین	رونده گان، عبور کننده گان	۱۷	مجرم	گنهگار
۹	مجروح	زخمی			

درس شصت و یکم:

رخصتی زمستانی

هدف: شاگردان متن را درست بخوانند، بنویسند، رخصتی زمستانی را بدانند، در مورد به دیگران سخن گفته بتوانند و در رخصتی زمستانی کدام کار ها را انجام دهند.

پرسشها:

- رخصتی چیست؟
- رخصتی زمستانی در کدام فصل سال است؟
- در رخصتی زمستانی شما چه را باید انجام دهید؟

سال تعلیمی به پایان رسیده و درس ها رو به خلاصی است. به امتحان سالانه ما چند روز بیشتر باقی نمانده است. دیروز نگران محترم صنف ما بعد از ختم درس شاگردان را مورد خطاب قرار داد و گفت:

شاگردان عزیز!

عنقریب امتحان سالانهٔ شما آغاز می شود. من خود را مؤظف می دانم که به شما بگویم که شاگردان زحمتکش و فعال هستید. گرچه نتیجهٔ امتحان چهارو نیم ماههٔ شما بسیار خوب است اما با آنهم تقاضای من از شما این است، که از این فرصت که اکنون دارید بسیار استفاده کنید. درس های خود را خوب بخوانید تا در تمام مضامین کامیاب و به یک صنف بالا ترقی نمایید.

شما بعد از سپری نمودن امتحان سالانه سه ماه رخصت می شوید. این یک مدت طولانی است، می توانید در پهلوی این که درس های صنف بعدی را مطالعه می نمایید باید یکی از حرفه ها مانند: نجاری، خیاطی، رسامی و خطاطی را نیز بیاموزید تا بتوانید برای خانواده و مردم خود خدمت نمایید، و هم از عاید آن استفاده کنید.

من که اول نمرهٔ صنف هستم به نماینده گی از همصنفان خود به نگران محترم وعده دادم که ما هیچگاه نصیحت های شما را فراموش نمی کنیم و به آن عمل می نماییم، معلم محترم تشکر نموده علاوه کرد که من می دانم، نه تنها شما در درس های خود می کوشید بلکه متوجه اقتصاد خانوادهٔ تان نیز می باشید.

فعالیت معلم:

- از اجرای کار خانه گی شاگردان بپرسد.
- از دو شاگرد در مورد درس گذشته و ارتباط آن با درس جدید سؤال نماید.
- جهت معلومات قبلی شاگردان در مورد درس جدید سؤالهای انگیزه یی را بنماید.
- متن را به آواز بلند بخواند.

فعالیت شاگردان:

- متن را خاموشانه بخوانند.
- در مورد درس جدید به صورت گروپی مذاکره و مباحثه کنند و یک تن گفتنی گروپ خود را به دیگران بیان نماید.
- دو شاگرد از هر گروپ در مقابل صنف متن را به آواز بلند بخوانند.
- دو شاگرد از هر گروپ کلمه های " حرفه، نجاری، خیاطی، خطاطی و رسامی " را بر تخته بنویسند و بخوانند سایر شاگردان متوجه باشند.

ارزیابی:

معلم محترم سؤالهای زیر را جهت اطمینان خود که شاگردان درس جدید را فهمیده اند بپرسد:

- که می تواند متن را درست بخواند؟
- کدام شما می تواند در مورد درس به دیگران سخن بگوید؟
- آیا شاگردان توانستند کلمه ها را درست بنویسند؟

کارخانه گی: شاگردان کلمه های (موفق، فعال، تقاضا و فرصت) را در جمله های مناسب ادبی استعمال نمایند و در کتابچه های خود بنویسند.

لغتها:

شماره	لغت	معنی	شماره	لغت	معنی
۱	عنقریب	به زودی	۵	فرصت	وقت
۲	موفق	کامیاب	۶	طولانی	دراز
۳	فعال	کارکن	۷	حرفه	کار، پیشه
۴	تقاضا	خواهش			

ترانهٔ معارف

افـــغانستـــــان ما جان و جـــــهان ما
ای هست و بـــود ما ای تار و پـــــود ما
اهـل معارفیـــــم تعلیـــــم کارما
عـــلم است شعارما بس افتـــخارما
بد خـواه ظلمتیـــــم ضد جـــــهالتیـــم
درکسب مـعـــرفـت با عزم و همتیـــــم
اهل معارفیـــــم تعلیـــــم کار ما
عـــلم است شعار ما بس افتـــخارما
ما کار مـــی کنیـــم پیکار مـــــی کنیم
بار دیـــــگر تـــرا گلزار مـــی کنیم
اهـل معارفیـــــم تعلیـــــم کارما
عـــلم است شعار ما بس افتـــخارما
بدگـــــر نظـر کند باری بـــه گلشنـــت
شرمنـــده دشمنـت از آهنیـــــن تنـــت
اهـل معارفیـــــم تعلیـــــم کارما
عـــلم است شعار ما بس افتـــخارما
حافظ تـــــرا خـــدا ای مهـــــد آریـــا
اینـــــست روز وشب ما را همیـــــن دعا
اهـل معارفیـــــم تعلیـــم کارما
عـــلم است شعار ما بس افتـــخارما

سید محی الدین راعی